3/253
Martie 2024
Anul XXII

Cafeneaua literarã

suplimente
ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»:
POEZIA LUI MIHAI EMINESCU ÎN VIZIUNEA SCRIITORILOR DE AZI

CONCURSUL NAŢIONAL DE POEZIE DE DRAGOSTE „Leoaică tânără, iubirea...”

Ediţia a XXIV-a, 26 aprilie 2024

1. La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor din România şi nu au câştigat un premiu la ediţiile anterioare. Pot participa și scriitori străini.

2. Concurenţii vor trimite pe adresa organizatorului 7 poezii de dragoste, creaţii originale, în limba română, într-un singur document, corp 16, cu extensia .doc, .rtf, Times New Roman, aliniat stânga, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe câte o singură pagină (eventual două pagini), semnată cu numele real al autorului şi având indicat nr. de telefon, adresa de e-mail şi localitatea de domiciliu.

3. Textele vor fi expediate fie la adresa de e-mail cultcentre@yahoo.com, fie poştal, pe adresa Centrul Cultural Piteşti, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărţii, Bloc G1, Sc. C, et. I, cod 110013, Piteşti, jud. Argeş, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Piteşti, **până la data de 25 martie 2024**, telefon 0248 219976.

4. Câştigătorii desemnaţi de juriu vor fi premiaţi cu diplome şi sume de bani, astfel: Premiul I: 700 de lei, Premiul al II-lea: 600 de lei, Premiul al III-lea: 500 de lei, Menţiune I: 400 de lei, Menţiune II: 400 de lei.

5. Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Piteşti, **vineri, 26 aprilie 2024, ora 13.00**. Juriul este format din membri ai U.S.R., Filiala Piteşti.

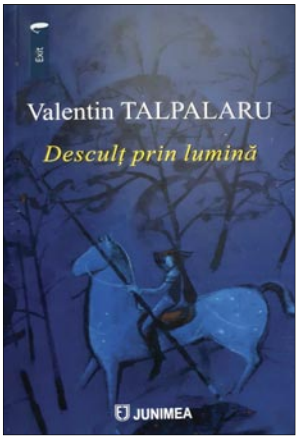
Premiile se vor acorda numai câştigătorilor prezenţi la festivitate, în baza C.I., sau unor delegaţi care vor prezenta CI a câştigătorului și CI proprie.

6. Regulamentul concursului este postat pe site-ul oficial al Centrului Cultural Pitești (www.centrul-cultural-pitesti.ro), precum și pe pagina oficială de Facebook a instituției.

7. Concursul Naţional de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea...” este organizat de Centrul Cultural Piteşti, prin revistele de cultură *Cafeneaua literară* şi *Argeş*.

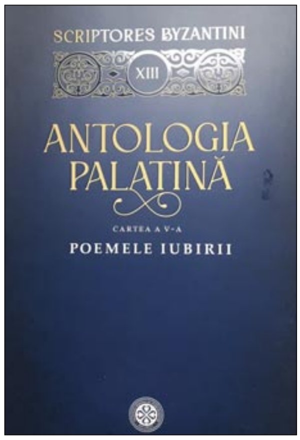
Centrul Cultural Piteşti
Director
Carmen Elena Salub

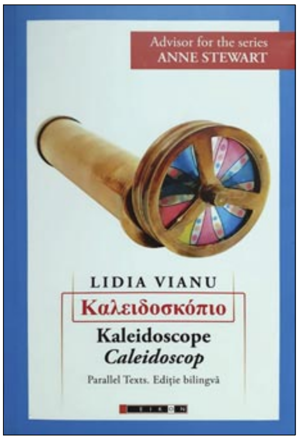
Preşedinte juriu
Director
Cafeneaua literară
Virgil Diaconu

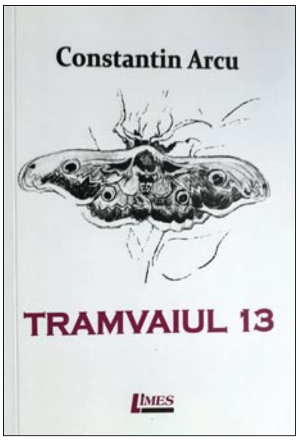

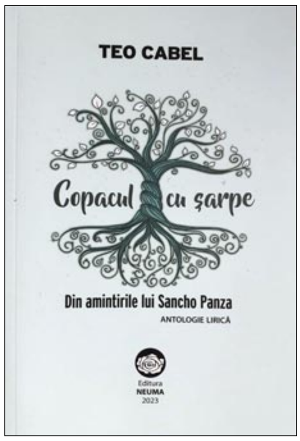

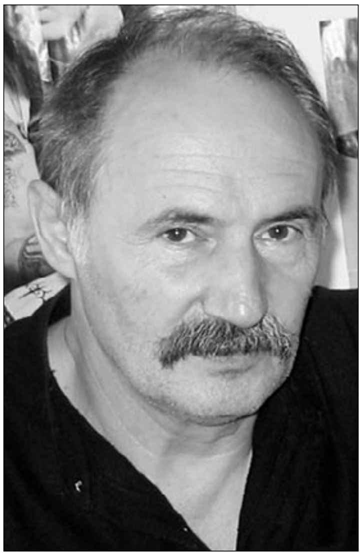

21 martie: Ziua Mondială a Poeziei – *World Poetry Day*

NU STINGEȚI DUHUL!

De la *Epopeea lui Ghilgameş* și până astăzi, poezia este o mărturisire a vieții, a bucuriilor și a tulburărilor sufletești. Ea vorbește despre revelațiile și prăbușirile noastre, despre visurile și deșertăciunile care ne cutreieră; despre minunățiile lumii, dar și despre Revolta care aleargă pe străzi. Poezia este un fel de jurnal pe care poetul îl ține pentru el însuși, dar pe care îl face în cele din urmă public, așa cum publice sunt florile de cireș...

Poezia este jurnalul șoaptelor noastre de dragoste și al lacrimii ascunse. Ea este lumea, în toate întruchipările ei, banale sau bizare, strălucitoare sau întunecate, divine sau lumești. Poezia este îmbrățișarea și dez-îmbrățișarea.

Poetul vede frumusețea și tragedia lumii, când cei mai mulți nu le văd sau închid, în mod voit, ochii. Poetul scoate la lumină adevărurile noastre adânci.

Poezia nu este numai un transplant de realitate în limbaj, pentru că lumea din pagină este mai mult decât lumea. Poezia este ficționalizarea poetică a lumii, deci ea este o lume poetică; și în această diferență față de realitate constă poezia.

De exemplu, în versul *Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbește*, noi putem să identificăm lesne elementele realității, ale lumii sau ale existenței: *eu*, *o pată de sânge* și *actul vorbirii*. Dar acestea sunt doar elementele referențiale ale poeziei, nu și poezia. Poezia se naște numai atunci când din aceste elemente referențiale reușesc să creez *o viziune poetică,* deci *o lume poetică*. În cazul nostru, această lume-viziune poetică este metafora *Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbește.*

Aşadar, poezia este mai mult decât elementele reale din care se compune. Poezia este *transfigurarea poetică*, spiritualizarea sau viziunea poetică asupra realității. Poetul este un creator de viziuni, de lumi poetice, ca întrupări originale ale *frumosului*. Poetul nu se deosebește de ceilalți decât prin faptul că are harul de a crea frumosul. Frumusețea este casa mea. Ușa este deschisă la perete:

- *Când pătruns de sine însuşi odihnea cel nepătruns.*
- *Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.*
- *De plânge Demiurgos, doar el și-aude plânsu-şi.*
- *Okeanos plânge pe canale.*
- *Iar timpul creşte-n urma mea..., mă-ntunec!*
- *El n-a fost când era, el e când nu e.*
- *Unde-s şirurile clare din viaţa-mi să le spun?*
Ah! organele-s sfărmate şi maestrul e nebun.
- *Tristețea mea aude nenăscuții câini*
pe nenăscuții oameni cum îi latră.
- *Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbește.*
- *Aud materia plângând.*
- *Și tare-i târziu, și n-am mai murit...*
- *Cei ce nu ard dezlănțuit ca noi*
În flăcările noastre se destramă.
- *El m-a dus în casa de ospăț,*
și dragostea era steagul fluturat peste mine.
- *Săgetarea unui leu în cușcă:*
iată vânătoarea regală.
- *A murit Enkidu, prietenul meu, care vâna cu mine lei.*
- *Sufletul meu este mai mare ca lumea.*
- *Prințesa mea e floarea de cireș.*
- *„N-am cer!”, spunea mama, „n-am cer!”*
- *Eu sunt poet din tălpi până la steaua.*
- *Îmbrățișarea mea este mai mare ca lumea.*
- *Ea e femeia mea de Parma.*

Astăzi există foarte multe cărți de versuri și foarte puțină poezie. Pentru că cei mai mulți autori au rămas în sfera realității, fără a avea harul de a transfigura sau ficționaliza poetic realitatea, existența, și de a produce în acest fel frumosul. Cei care creează lumi poetice sunt puțini. Poeții au fost întotdeauna mai rari decât bisericile.

De aceea îți spun: fii fericit dacă poezia s-a oprit astăzi la tine!

În Cartea Sfântă, care firește că este scrisă de poeți, se află acest vers:

Nu stingeți Duhul!

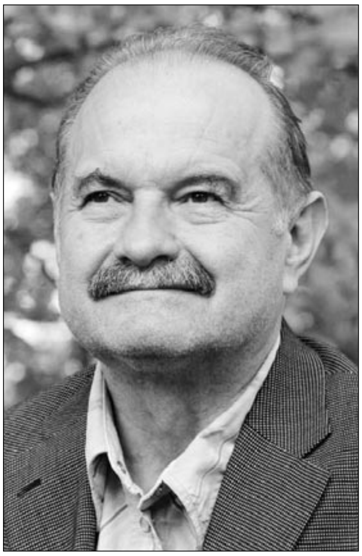
Nu stingeți Duhul!, pentru că unde este Duhul, acolo este și poezia. Și unde este poezia, acolo este și Duhul.

Nu stingeți Duhul!

Virgil DIACONU

Ion SIMUȚ

Tudor Arghezi în anii împotrivirii (1943-1953)

În *Cronologia vieții și a operei lui Tudor Arghezi*, un deceniu extrem de agitat, la suprafață sau în adâncime, este intervalul 1943-1953. Pentru clarificarea evenimentelor și a reacțiilor poetului, am elaborat un documentar limpede prin datele lui exacte și extrasele din presă. Faptele și atitudinile nu sunt lipsite de surprize (detalii mai puțin cunoscute), după cum se va vedea, pentru cine are răbdarea să le parcurgă.

Jaloanele acestei perioade ar fi: apariția pamfletului *Baroane* (1 octombrie 1943), soldată cu detenția (octombrie-decembrie 1943), și moartea lui Stalin (5 martie 1953), căreia i-a urmat revenirea scriitorului în viața literară, după cinci ani de interdicție.

Deceniul arghezian 1943-1953 are secretele lui, părțile lui necunoscute, perpetuate ca un fel de pete albe în tabelele cronologice uzuale, ce însoțesc opera scriitorului în edițiile dinainte de 1990 (dar și în edițiile ulterioare). Dacă activitatea scriitorului din intervalul 1943-1947 este mai bine cunoscută din publicistica sa și din cărțile publicate, biografia lui din anii 1948-1953 rămâne în mare măsură un mister, ascunsă sub interdicția de a publica și de a fi prezent în viața publică.

Se pot distinge în această perioadă două etape:

Anii împotrivirii explicite (1943-1947), când scriitorul protesta împotriva ocupantului german sau împotriva cenzurii, vedea amenințarea dictaturii, denunța criza culturii și limitarea libertăților cetățenești sau a libertății presei; reperele biografice ale acestei perioade sunt apariția pamfletului *Baroane*, la 1 octombrie 1943, urmat de detenția autorului în lagărul de la Târgu Jiu, și, de cealaltă parte a intervalului, abdicarea regelui și proclamarea Republicii Populare Române la 30 decembrie 1947, eveniment urmat de interdicția de semnătură pentru Arghezi;

Anii împotrivirii tacite (1948-1953), când scriitorul se află sub interdicție totală de exprimare și publicare, iar despre starea de spirit a scriitorului din acea secvență temporală stau mărturie manuscrisele restituite în volumul *Tudor Arghezi. Anii tăcerii*, ediție coordonată de Doina și Barutu T. Arghezi, Universitatea „Vasile Goldiș", Arad, 2010; limitele temporale marchează începutul epocii staliniste la noi, 1 ianuarie 1948, și sfârșitul ei, prin moartea lui Stalin, la 5 martie 1953, cu urmări firave de destindere și îngăduință treptată pentru Arghezi de a publica, în perioada post-stalinistă.

Din 1954, scriitorul cedează ideologic și se adaptează regimului politic. Pentru acest interval, când Arghezi devine, alături de Sadoveanu, mândria partidului și este oficializat, avem destule informații. Dar despre perioada anterioară lucrurile sunt mai puțin clare. Din acest motiv am alcătuit documentarul care urmează.

Anii împotrivirii explicite (1943-1947)

1943

– Susține o conferință de mare succes despre Eminescu, tipărită ulterior în volum.

– Apare a treia ediție definitivă de *Versuri*, „iarăși adaogită", la Fundația Regală pentru Literatură și Artă.

– Din aprilie până în septembrie **colaborează la cotidianul bucureștean „Informația zilei"**, avându-l ca director pe Grigore Malciu. **Rubrica se numea „Bilete de papagal"** (ce poate fi considerată seria a patra) și apărea pe prima pagină. Niciodată comod, publicistul Arghezi se dovedește din ce în ce mai incomod. O spune clar el însuși, dacă mai era nevoie:

„Cine și-ar fi bătut ridicul capul să-și facă din nesemnificativa mea prezență în viață o problemă de natură s-o intereseze, ar fi aflat că în toate manifestările mele, în literatură, în presă și în mica existență a bietului om **am fost întotdeauna *contra***, chiar când eram obligat la *pentru*. Am fost un băț în roată. Fără să vreau.

De aceea m-am și înțeles întotdeauna cu câinii mai bine decât cu oamenii. Am admirație pentru sentimentul obscur și idiot, care-l face pe Grivei, sătul și întins la umbră, să se deștepte brusc la trecerea unei trăsuri sau a unui cal și să se ia pe căldură după praful stârnit în drum. Îmi place spiritul lui de împotrivire, chiar când iese înaintea unui frumos armăsar arab, care n-are poftă să se certe cu căteii". (articolul *Principii*, în *Opere IX. Publicistică (1941-1947)*, ediție îngrijită și note bibliografice de Mitzura Arghezi și Traian Radu, prefață de Eugen Simion, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006, p. 691).

– În 29 mai 1943 este arestat pentru articolul *Voinicul* (v. *Opere. IX*, ediția citată, p. 343-345) și eliberat două zile mai târziu (nota la articol din *Opere. IX*, p. 1673,

nu explică despre ce personaj e vorba, greu de dedus din aluziile învăluite ale portretului arghezian). Cine e „voinicul” idealizat în acest portret admirativ? De ce a fost arestat Arghezi pentru acest elogiu, criptic, azi, sau deocamdată neînțeles de mine? De ce și pe cine a deranjat evocarea aluzivă? Înseamnă că era vorba de un personaj politic indezirabil oficial, în acel moment, mai 1943, elogiat în răspăr.

– În august-septembrie 1943, controlul cenzurii asupra ziarului se înăspreşte şi se confiscă unele numere.

– La 1 octombrie 1943, apare în ziar pamfletul *Baroane*, care provoacă din nou arestarea lui Tudor Arghezi şi internarea lui în lagărul de la Târgu-Jiu. Cel vizat era baronul Manfred von Killinger, ambasadorul Germaniei hitleriste la Bucureşti. Pamfletul are tuşe vitriolante:

„Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost. Și ce mojic! ce mitocan! ce bădăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om și parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva, prin ceruri ori în iad. [...]

Mi-ai împuțit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa din care ai băut și cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt și miroase până la Calafat, nobilă spurcăciune!

I-auzi! Vrea să-mi fie stăpân și să slugăresc la mațele lui, eu care nu m-am băgat rândaș nici la boierul meu. Vrea trei părți și din văzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpânul pe care-l vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug și bici, înșfăcat de ceafă, cine poftește.

Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hârtiile amândoi, eu zapisul și hrisoavele mele, scrise pe cojoc, și tu, zdrențele tale. Scrie pe-ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ștefan? Nu scrie!... Scrie Mihai? Scrie Vlad, scrie Matei? Nu!... Păi ce scrie pe cârpele tale? Degete șterse de sânge? [...]

Începi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a mai întâmplat cu toți câți au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subțiat și învinețit. Obrazul ți-a intrat în gură, gulerul ți-a căzut pe gât ca un cerc de putină uscată. Dacă te mai usuci nițel, o să-ți adune doagele de pe jos. Ce floacă plouată-n capul tău! Ce mustață pleoștită! Ce ochi fleșcăiți! Parcă ești un șoarece, scos din apă fiartă, de coadă, Baroane...” (v. pamfletul întreg în *Opere. IX*, ed. cit., p. 635-637).

În caietul-jurnal despre colaborarea la „Informația zilei”, Arghezi notează:

„După articolul apărut joi, 30 septembrie, cu data de vineri, autorul a fost arestat, a dormit o noapte la poliție și a doua zi a fost transportat la la lagărul Tg. Jiu, unde a stat închis până la 20 decembrie 1943.

La 23 august 1944, tot o joie, schimbându-se regimul, la 24, cu data de 25, a reapărut numărul 625 cu articolul *Ne-am întors*. Malciu a ținut să publice din nou și articolul *Baroane*. În plus, pe manșeta ziarului, directorul a ținut să publice și pe primul redactor: Tudor Arghezi”. (v. *Opere. IX*, ed. cit, p. 1710-1711).

– Apariţia ziarului este suprimată cu data de 3 octombrie 1943.

1944

– Aprilie, 4 şi 15. **Bombardamentele din sud-estul oraşului Bucureşti afectează şi mahalaua Mărţişorului**; bombe au căzut şi în grădina familiei Arghezi la Mărţişor; uşile şi ferestrele casei sunt distruse. (v. Baruţu T. Arghezi, *Note şi comentarii*, Editura Marineasa, 1999, p. 193). Poeziile din ciclul *Carnet – mai 1944* sunt „imaginea dură a zilelor de 4 şi 15 aprilie”. (Baruţu T. Arghezi, *ibidem*, p. 194).

– Ziarul „Informaţia zilei” reapare numai două zile în 1944, în 25 şi 26 august, având pe frontispiciu menţiunea: „Director: Grigore Malciu. Prim-redactor: Tudor Arghezi”. Este reprodus articolul *Schimbarea la față*. Ziarul este din nou confiscat şi suprimat. (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 1712-1713). Iată câteva fragmente despre **ce însemna „schimbarea la faţă” de după 23 august:**

„Presa trece printr-o experiență în care comicul alternează cu nerușinarea.

Am deschis toate ziarele de ieri, joi, peste noapte, după proclamarea radiodifuzată, regală. Ea desființa în câteva cuvinte o dictatură feroce de patru ani și legăturile cu Axa, orientând politica și armele naționale, subit, în sensul opus. Din nefericire, cuvântarea regelui nu putea să suprime doliul silit al unui popor și să învieze câteva sute de mii de morți, morții unei funeste erori de judecată.

Cu excepția noului program de luptă a fost însărcinat un guvern, compus din patru partide: național-liberali, național-țărăniști, social-democrați și comuniști... Monarhia acceptă bucuros, aș zice entuziast, să colaboreze cu fracțiunile odioase până în clipa aceea, tuturor regimurilor precedente, necum dictaturii lichidate.

Vă aduceți aminte. Crima cea mai gravă, de care o jigodie de intelectual putea să fie acuzată, era comunismul. De-ajuns să fi fost basarabean, ca să fie comunist și, de obicei, a fi comunist însemna că ești jidan, întrucât orice jidan e *ipso facto* comunist. Trusa politicii oficiale și presa dispuneau și de o culpă, de nuanță: judeocomunismul. Dacă ne referim la epoca acestor aberații, se mai găsește masoneria.

Toate ziarele aveau o sfântă oroare de aceste trei, patru crime împotriva republicii domnilor Stelian Popescu, Ilie Rădulescu, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru etc., crestele înalte ale burgheziei noastre, piscurile albe, al căror vârf, imaculat din depărtare, era un moț de puroi.

Oroarea ziarelor nu era cu totul gratuită, ba de multe ori foarte bine plătită atât în bancnote cu anumite filigrane (banul nici nu pute, ba și vorbește și scrie), cât și în milioane românești, smulse victimelor jucate pe deget, evreilor cu deosebire, cu instrumentele variate ale binecuvântatului șantaj. [...]

De miercuri până joi, presa și-a pierdut aristocraticul dezgust de comunism, socialism și iudaism. Toate ziarele apărute joi au ajuns comuniste, judaice și democrat-socialiste. Oroarea lui a trecut de aceea parte, cum se zice pe moldovenește: joi îi este oroare de național-socialiști și de fascișți. Pfui! Să nu-i vază.

Ce vor fi zicând despre asemenea presă stăpânii de ieri ai acestor slugi - și ce vor zice stăpânii lor de azi pe mâine, dacă le va mai consimți un angajament cu condicuță?" (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 675-676).

– Arghezi solicită aprobarea pentru o nouă serie din „Bilete de papagal". Din 16 decembrie apare ziarul, în format mare, care inaugurează seria a cincea (ca titlu de rubrică și a patra ca nume propriu de publicație separată), unde inițiatorul publică articole cu conținut politic și social. Această ultimă serie apare până în 15 februarie 1945. Un afiș de publicitate promova ziarul cu următorul text:

„Tudor Arghezi, autorul singurului act public de emancipare în patru ani de dictatură – un act de adevăr și demnitate, rostit pe față, la lumina zilei și sub răspunderea semnăturii – scoate în primele zile ale lunii decembrie marele ziar independent de dimineață «Bilete de papagal»". (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 1714).

1945

– În august, **i se decernează Marele Premiu Naţional pentru Poezie**, de către un juriu format din Mihai Ralea (preşedinte), Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Tudor Vianu și Perpessicius.

– În „România liberă" din 21 februarie 1945, apare primul atac la adresa poetului, privit prin prisma biografiei vulnerabile, după părerea lui **Miron Radu Paraschivescu, în articolul cu titlul: *Un impostor: D. Tudor Arghezi***. Logica viciată a acuzatorului stabilește că Arghezi nu poate fi „un poet mare", pentru că nu este „un om mare". Principalul defect găsit este lipsa de aderență la angajarea politică în spiritul stângii în ascensiune. Acuzele vor fi reluate mai pe larg și mai incisiv în 1947, în „Scânteia".

– Din august 1945 până în martie 1946 colaborează cu tablete la „Revista Fundațiilor Regale".

1946

– Din aprilie, continuă seria de tablete în „Adevărul vremii" și apoi din 9 iunie în „Adevărul", când publicația își reia vechiul titlu. Colaborarea continuă tot anul 1946 și tot anul 1947, până la 31 decembrie 1947, când Arghezi și lumea românească intră într-o nouă zodie politică. (Toate articolele sunt reproduse în seria de *Opere. IX. Publicistică (1941-1947)*, ediție îngrijită și note bibliografice de Mitzura Arghezi și Traian Radu, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006). Iată un fragment din **elogiul zilei de 14 iulie**, scris în „Adevărul" din 17 iulie 1946. 14 iulie e considerat „fostul nostru Zece Mai francez, cu particularitatea lui revoluționară". Evenimentul s-a consacrat la modul simbolic cunoscut:

„**Doctrina Drepturilor Omului**, care a supărat atunci, de când acestea au fost proclamate, toate stăpânirile cu tendințe de dictatură, proprii regimurilor care apucă să dureze. Câtă ironie de gazetărie mediocră și de searbădă elocință n-a luat peste picior, și la noi, principiile romantice franceze: Libertate, Egalitate, Fraternitate! Libertatea nu-i făcută pentru om, egalitatea e absurdă, înfrățirea e o demagogie... Adevărul era în asuprire și în metodele Bastiliei, dărâmată nu numai la Paris, ci și în toată lumea.

Lupta din 1789 va fi încetat pentru francezii care au valsat și duminica trecută pe motive de Strauss la Tuileries și Versailles. În unele regiuni ale globului, Drepturile se lasă așteptate. Omul e încă o caricatură și un invalid politic, iar Bastilia se repetă. Omul pur și simplu, omul elementar, peste categorii, caracteristici, naționalitate și credință, ființa respectată de toată gândirea și dragostea celor ce au lucrat cu geniul și însuflețirea unui ideal la noblețea lui ofensată". (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 1012-1014).

– Apare antologia *Versuri alese* la Editura de Stat, care mulțumește Fundației Regale pentru Literatură și Artă, îndeosebi lui Al. Rosetti, „pentru amabila autorizație de a alege versurile de față din volumul *Versuri* apărute în ediție definitivă la Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă".

– Solicită, dar nu obține aprobarea pentru o nouă serie din cotidianul „Bilete de papagal". (**Vatamaniuc**, p. XXVIII). Decizia nefavorabilă va conta în articolul pe care îl va publica în 15 decembrie 1946 în „Adevărul vremii" despre criza culturii, ca o dovadă de cenzură. (vezi în continuare informația).

– Tipărește volumul *Manual de morală practică*, selectând tablete din anii 1928-1943.

– Editează în volumul *Bilete de papagal* pamfletele din publicația sau rubrica girată de autor.

– La sfârșit de decembrie, i se decernează Premiul Național pentru Literatură și Meritul Cultural. Este sărbătorit împreună cu Gala Galaction, prietenul său de o viață, pentru împlinirea a 50 de ani de activitate. Ion Pas, ministrul Artelor, rostește cuvântarea omagială.

– În „Adevărul vremii" din **15 decembrie 1946, publică articolul *În criză de cultură***, prin care intervine în polemica iscată de opinia inițială a lui Virgil Ierunca; acesta afirma categoric că există o criză a culturii, datorată mai multor factori perturbatori. Activiștii de stânga (N. Moraru, Traian Șelmaru, Ion Vitner, Miron Radu Paraschivescu) neagă existența acestei crize. Tudor Arghezi pune din nou degetul pe rană: **sunt de vină cenzura și lipsa de libertate** (v. *Opere. IX,* ediția citată, p. 1225-1227). Arghezi intră de pe acum, dacă nu cumva intrase mai devreme, în vizorul stângii radicale, susținătoare a regimului comunist care se prefigura.

- Șerban Cioculescu publică monografia *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*, care va fi reeditată și completată în 1971. Critica estetică a lui Șerban Cioculescu, devotată și aplicată pe subtilitățile poeziei, nu poate contrabalansa ofensiva criticii ideologice, din ce în ce mai acuzatoare și mai ofensatoare la adresa poetului și a publicistului Arghezi în anii următori.

*(Despre **1947, ultimul an de libertate,** în numărul următor)*

MAGDA ISANOS, AȘTEPTÂND „MARELE POPAS”

Când, în 2016, la Centenar, Aliona Grati se încumeta a îngriji, la Editura *Știința*, volumul *Scrieri* al Magdei Isanos (semnând Studiul introductiv, fixând reperele cronologice, note şi comentarii, referinţe bibliografice), se părea că o resuscitare a interesului pentru poeta dispărută prematur, la 28 de ani, devenea posibil. Au mai fost, desigur, reeditări parţiale (H. Bădescu, Marin Bucur, Margareta Husar şi, în primul rând, Elisabeta Isanos, fiica), dar *ediţia Grati*, impresionantă ca efort recuperator, adunând poezia antumă şi postumă, proza, publicistica, lucrările (două) scrise împreună cu Eusebiu Camilar şi corespondenţa, plus iconografia tindea spre completitudine. Din păcate, temerea – ipotetică, doar – că afinităţile stângiste ale poetei ar fi împins-o, după război, spre o fermă „angajare”, întreţine o rezervă inexplicabilă, întârziind o îndreptăţită recunoaştere. Iar mariajul cu Eusebiu Camilar, căzut – şi el – în uitare, ar fi o altă posibilă explicaţie.

*

Cu „tristeţi de călător”, râvnind un „snop de soare”, trecând de la revoltă la împăcare, şi-a însoţit zborul frânt pe cerul literaturii *Magda Isanos* (1916 - 1944). Disponibilităţile de mare poetă, cum observase Constantin Ciopraga, au explodat sub semnul urgenţei, omagiind frenetic viaţa şi încercând a învinge disperarea. Evident, suferinţa, boala, infirmitatea, războiul, sentimentul sfârşitului iminent i-au acutizat sensibilitatea şi au grăbit maturizarea poetei, arzând etapele. Dar spaimele existenţiale şi „trena morţii” nu închipuie tablouri apocaliptice, nu hrănesc disperări expuse în vitrină şi nu sunt trase într-un estetism rece. Mai degrabă o rugă despletită, iscată, e drept, de o „grabă nevrotică” (cf. Alex Ştefănescu) se insinuează în aceste versuri elogiind „zarea pământului verde” şi nădăjduind într-o existenţă prelungită postum („ca şi cum aş sta lângă vatră”). Născută la Iaşi, la 17 aprilie 1916, Magda Isanos şi-a legat copilăria şi adolescenţa de spaţiul basarabean, părinţii fiind medici la Costiujeni, în coasta Chişinăului. Primele sale poezii vor fi găzduite în revista *Licurici* (nr. 2/1932), publicaţie a Liceului de băieţi „B. P. Hasdeu”. Reamintim că prima revistă serioasă în care publică Magda Isanos este *Viaţa Basarabiei:* poezia *Ploaie* (nr. 3, martie 1934). Era atunci elevă în ultimul an de liceu. Este posibil ca accesul în paginile revistei (dacă se punea problema unei facilitări) să-i fi fost înlesnit de mătuşa ei, dr. Elena Alistar, ea însăşi publicistă, importantă figură politică şi culturală a Basarabiei.

Viaţa Basarabiei, editată de Asociaţia Culturală *Cuvânt Moldovenesc* (înfiinţată în 1931, sub directoratul lui Pan Halippa), era menită să propage, literar vorbind, programul Asociaţiei, şi anume „crearea, ajutorarea şi susţinerea faptelor de cultură naţională şi educaţie cetăţenească”, „să ajute Basarabia în scop de a progresa pe calea culturii naţionale, educaţiei cetăţeneşti, încurajând-o şi sprijinind-o în toate începuturile bune”. Se dorea deci o continuatoare a programului Astrei Basarabene, promovat de *România Nouă* a lui Onisifor Ghibu, în anii Primului Război Mondial şi după. Notăm parantetic că termenul *naţional* avea, în acel context, alt înţeles decât în mod obişnuit; el privea strict Basarabia, ca entitate autonomă, cu treze reflexe de apărare, încurajând *spiritul autohton*. Opera Magdei Isanos, ne informează Mihai Cimpoi, urma îndeaproape programul revistei. Afirmaţia, credem, e discutabilă câtă vreme, de pildă, articolul-bilanţ *Anul literar 1938 în Basarabia*, apărut în nr. 1/1939 al revistei, semnat de N. Costenco, nici nu pomeneşte numele poetei, recunoscând că în viaţa literară basarabeană „totul se petrece într-o tihnă vrednică de timpuri fără memorie, în deplin dezacord cu ritmul vremii actuale”. Colaboratoare de nădejde, până în 1940, a *Însemnărilor ieşene* (înfiinţată de Gr. T. Popa), Magda Isanos a fost considerată un „copil” al publicaţiei (cf. Elisabeta Isanos); iar „ruptura” de *Viaţa Basarabiei* era inevitabilă câtă vreme revista, fluturând belicos teza autohtonismului, se înnămolise în specifism şi regionalism îngust. Debutul editorial se produce în 1943, la 1 iunie, când sub egida Institutului de Arte Grafice BRAWO din Iaşi apare volumul *Poezii*, singurul volum antum. Poeta, de o mare sensibilitate şi sinceritate în desfăşurările sale lirice, contractase o căsătorie scurtă cu filologul Leon Panteleev şi mai apoi, în 1938, se va însoţi cu Eusebiu Camilar (Zeby), consfinţind „mariajul dintre poezie şi proză”, cum s-a spus. În acelaşi an îşi lua licenţa în Drept. Va sfârşi la Bucureşti (m. 17 noiembrie 1944).

Singura culegere antumă, adunând doar 38 de titluri proba o gesticulaţie tumultoasă, cu evlavioase iluminări, conjugând pasionalitatea şi luciditatea. Vor urma *Cântarea munţilor* (1945), cu o prezentare semnată de M. Beniuc şi, peste un an, *Ţara luminii* (*Svetuciaia Basarabia*, am putea zice bănuind dedicaţia), aducând „fiorul aşteptat al poeziei noi”. *Imnuri pentru pământ*, un manuscris predat la Editura Fundaţiilor Regale în noiembrie 1944 („cu câteva zile înainte de a muri”, mărturisea Eusebiu Camilar), n-a mai apărut. Fireşte, zestrea sa lirică, vădind poftă de viaţă însoţită însă de obsesive cugetări sumbre şi un clasicism solar pigmentat cu premoniţii negre a fost exploatată editorial, fie în ţară, fie la Chişinău, unde o stradă, din neglijenţă (*oare*?) a fost botezată *Isanov*. Poeta n-a fost uitată şi drept dovadă stau şi exegezele ivite în anii din urmă (Elisabeta Isanos, Aliona Grati, George Sanda). Şi dacă „boala de moarte”, după spusa lui S. Kierkegaard, ne urmăreşte implacabil este indiscutabil că Magda Isanos ne-a oferit, sesiza tânărul N. Manolescu, „unele din cele mai calm-sfâşietoare poezii închinate morţii”. Să adăugăm contrapunctic că în ciclul *Poemelor pentru soare* (*Voinţa*, 27 aprilie 1941), Magda Isanos îşi mărturisea nostalgiile sudiste: „Este o ţară undeva peste mări / De care ochii mei sunt flămânzi”. Ştiind că strămoşii paterni ai Magdei au plecat din Samos (pe la 1750, credea Elisabeta Isanos), visata călătorie spre sud este întrutotul explicabilă, îndreptăţind o solaritate mereu primejduită de nelinişţile care o învăluie, anunţând trecerea în nefiinţă („marele popas”). Cu prospeţime şi fragede uimiri, poeta descoperă „sensul luminos al lumii”. Exaltările ei se cheltuie spontan, lasă senzaţia improvizaţiei, desfăşoară o simplitate patetică. Totuşi, să nu uităm, exuberanţa – împinsă la temperatura incandescenţei – este controlată iar tragismul răscolitor (invocând o situaţie-limită) conduce spre o rezolvare panteistă, stingând angoasele până la blagianul „capăt de cale”. Această contopire cu lumea vegetală induce, s-a spus, o viziune mioritică; cea care „se învaţă a muri” speră că va dăinui în ierburi şi flori, veghind la liniştea lumii. Bineînţeles, nucleul dramatic al

acestei poezii, tema / teama călătoriei spre *dincolo*, bolile care o asaltează cheamă în sprijin un energetism testamentar, scutit de povara suavităţilor şi dulcegăriilor. Poeta va mărturisi: „Sufletu-mi arde de o flacără înfricoşată". Iubirea-maladie, bolile, apăsarea singurătăţii nu obstrucţionează gândul că frumuseţea şi binele vor domni în lume. Animată de stări contrarii, în conflict, poeta „cu buze reci-fierbinţi" inocentează *lumea-grădină* (cf. Aliona Grati), cântă omul primordial, cel „fără timp şi fără vină", pământul „fecundat de soare" şi invocă „beţia de lumină". Acest freamăt extatic, de o cuceritoare senzualitate suavă dezvăluie un suflet lilial, ancorând într-o „deltă de vise" şi ascultând „orga pădurilor". Candoarea evlavioasă a poetei îmbracă tonuri tandre, materne; confesivă, risipind afecţiune şi „arzând" mărturisitor, cucerită de o „naivă mirare", Magda Isanos produce / secretă un lirism natural, doldora de vise vegetale, tutelate de o divinitate răsfrântă în miracolul vieţii, de frapantă prospeţime. Intimismul, biograficul coabitează cu această explozie vegetală, procurând o stare de fericire pe suport panteist. Pădurea, de pildă, e un loc tămăduitor, resacralizat sub veghea „ochiului de lumină"; simbolul apei, valorizat feminin, ne însoţeşte calmând motivul anxios al propriei dispariţii, dizolvând şirul de antinomii prin trecerea în vegetal, visând reîntoarcerea.

Paradoxal, în pofida undei deceptive care o scaldă, poezia Magdei Isanos-Camilar a fost / este percepută ca fiind *vitalistă*. Mai mult, considerată „un copil al vremurilor noui" (scria Cella Serghi), chiar poeta a fost văzută ca o luptătoare, doritoare să pună ordine într-o lume ieşită din matcă. Să nu uităm, eram în plin război şi poeta, dincolo de „gimnastica filosofică", însetată de adevăr, nădăjduia, vedea – cu inima plină de speranţe – venind viitorul („o lume feciorelnică"). Chiar mărturisea că s-a ţinut „departe de oameni" şi „inima singuratică" s-a trezit, în fine, ruşinată să mai scrie „despre flori". Acest puseu militant-agitatoristic corecta *un suflet mic*, contaminat de febră revoluţionară, dezvoltând un vizionarism mistic „de speţă basarabeană", cum aprecia Mihai Cimpoi. Poeta dorea să scrie „de ţarini şi oamenii lor" (v. *Cine va cânta*) cheltuind „puţine cuvinte", invoca „pilda şuvoaielor revărsate". Dar eticheta de *poetă-luptătoare* se justifică, credem, mai ales prin apriga dorinţă / voinţă de a trăi. Viaţa-vârtej, tinereţea şi dragostea, obsesia singurătăţii, suferinţa, „calicia" în care se zbate (mărturisea într-o scrisoare), toate o macină şi îşi află tămăduirea în „limba simplă a bucuriilor". Temperament independent, Magda Isanos evoca „bucuria fragedă" a fiinţării şi îi aduce prinos de slavă; dar are premoniţia morţii, îşi simte destinul şi va recunoaşte: „mi-a fost, se vede, scris să plâng". Boala are o evoluţie „fadroaiantă" (precizează într-o altă epistolă, ea fiind „scribul familiei"). Totuşi, cu fruntea „lângă cer", gustând „bucuria de-a fi tânăr sub soare" ea dovedeşte o vitalitate copleşitoare, contagioasă, îmbătată de spectacolul naturistic. Precum în poemul testamentar dedicat „femeii care iubea primăvara"; acolo, grădina paradisiacă (o livadă întomnată) poartă deja însemnele morţii. Chiar dacă viaţa „sună înalt", poeta ştie prea bine că „n-o să fim a doua oară". Conştientizează, aşadar, *trecerea*, suportă dureros tirania limitelor, are conştiinţa sfârşitului aflându-şi odihna în „pământul cald". Fiindcă oamenii „s-acopăr cu moarte"... Acest *destin comun* („vom cădea sub coasă", avertizează un vers din *Iarba*) îngăduie comuniunea cu natura; iarba e „sora cea bună" încât poeta refuză, cu un gest orgolios, „raiul trist". Contopirea panteistă îi rezervă o beatitudine cosmică, alungând tenebrele morţii. Se amăgeşte că o răzvrătire post-mortem ar fi cu putinţă: „şi-oi scoate chip de floare, / din pământ, / obrazul tinereţii de-altădată" (v. *La marginea cimitirului*). Fiindcă, aflăm, „în flori îşi deschid morţii fereştile" (v. *Flori*). Cea plecată va mirosi a ţărână, crede că în „pământul cald" îi va fi bine; totuşi, o interogaţie o stăpâneşte terifiant: „Tu, ochi, cum ai să rabzi să nu le vezi?" Reîntoarcerea e interzisă, chiar un poem recapitulativ lansează interdicţia: *Copilul meu, să nu mă cauţi*.

Obsedată de certitudinea morţii poeta cere un răgaz (v. *Doamne, n-am isprăvit*). Din păcate nu s-a putut bucura de el. Şi dacă doar destinele frânte sunt cele împlinite (cum credea Cioran), atunci putem conchide că în scurtul popas pământesc Magda Isanos şi-a împlinit destinul poetic. Celebritatea nu se datorează faptului că a murit tânără (insinua Marian Popa), deşi nu negăm că accidentul biologic intră în ecuaţia valorizării. Nici tentativa de politizare a acestei lirici, încercându-se o recuperare pe linie ideologică, n-a prea avut sorţi de izbândă. Încât, departe de capcanele poeziei „leneşe", îndatorată unui feminism dulceag, Magda Isanos dezvoltă – nota M. Cimpoi – *un blagianism de fond*, vidat, e drept, de substanţă metafizică ori tensiune vizionară. Fără elogii inflaţioniste, urmele sale scriptice, eliberând o jubilaţie senzorială, durează şi vor subjuga, suntem convinşi, şi sensibilitatea receptivă a viitorilor cititori.

Scrisă sub iminenţa morţii, când lumina „fuge" şi o „mână misterioasă" alungă florile, cântând, cu exuberanţă senzorială, *grădina* ca metaforă a paradisului sufletesc şi spaţiu securizant, poezia Magdei Isanos, fără a se înscrie în orizont metafizic, dar şi fără a suferi de „naivism", vorbeşte convingător, cu vibraţie orfică, despre bucuria „de-a fi tânăr sub soare". Cu sete de viaţă, aşadar, îngemănând luciditatea cu pasionalitatea, poeta, tumultoasă pe alocuri, rostindu-şi spaimele şi repudiind dulcegăriile, ştia prea bine că *moartea* e „marele popas".

Cumva „culpabilă" (probabil) pentru intimismul cultivat (cu decenţă, în ton cald, fără a exhiba impudorile eului), Magda Isanos îşi exprima, am văzut, „dragostea de oameni neînvinsă" aducând, cu ştiuta-i sinceritate şi simplitate, „veştile mari". Va cânta, aşadar, *Anul unu* şi ziua păcii, denunţă „abatoarele Istoriei" şi slăveşte lumea nouă: o revărsare de forţe, entuziasm, curcubee falnice, holde şi imnuri, cântecul-leagăn etc., fără a cădea în capcana poeziei de tribună, lozincardă: „De ramuri şi flori / Eram plină până-n subsuori". Încrederea în oameni o îndreptăţeşte să invoce „cuvinte de foc" chiar dacă sfârşitul e anxios-perceptibil: „Trebuie să preamăresc ceva şi să mor". Poeta ne asigura însă: „Cântecul e-n mine". Lepădându-se de intimismul excesiv, repudiind dulcegăriile sentimentaloide (ca păcate congenitale ale abundentului lirism feminin), ea semna „prologul poeziei de azi" (Marin Bucur, 1964). Şi propunea o ingenioasă *ars combinatoria* (cf. Aliona Grati), acutizând – printr-o nelinişte resemnată – „sindromul temporal". Ştiind că va părăsi curând această lume, *învăţând a muri*, oferindu-şi complice „un schimb de priviri cu moartea". Urmând a se risipi în acel *ţinut luminos*, în promisul confort al spaţiilor familiale, multiplicată în ipostaze vegetale: „florile trosnesc / Ca nişte-aripi de înger care cresc". Amânând, neîncrezătoare, acest inevitabil final: „nu pot crede c-am să mor în curând"; convinsă chiar de şansa *învierii:* „Ieşi din sicriu / şi priveşte: răsare soarele". Dar explozia de vitalitate (copleşitoare) contrastează flagrant cu tristeţea din adânc; viaţa „sună înalt", dar finitudinea ne cheamă: „ne-ntoarcem în pământ".

Cea care îşi dorea să scrie „cu puţine cuvinte", dăruindu-ne, cu naturaleţe, fluidul afectiv, arderea etc. se dedublează parcă (fără a trişa): „Atunci au venit îngerii şi m-au chemat, / Doamne, nu pot pleca, n-am terminat! / Deschide colivia, să zboare / cântecele mele nerăbdătoare" (v. *Doamne, n-am isprăvit*). Poeta de „o rară profunzime" (ne anunţa Mihai Codreanu), cea care ştia prea bine că „Atâta soare, Doamne, - atâta soare / o să mai fie în lume după noi" s-a retras definitiv, rămânând o voce inconfundabilă, de un tragism răscolitor, în peisajul liricii noastre.

Prezenţă meteorică, aşadar, desfăşurând maternal un bipolarism care pendulează între vitalismul antropomorfizat şi morbideţea care întinde „o umbră de taină", Magda Isanos îşi dezvăluie *cele două voci* (auctorială, respectiv abisală), identificate de Aliona Grati. Presentimentul morţii (înţeleasă ca „o altă rodire") este laitmotivul acestei lirici, de trăire frenetică, înainte de a se încredinţa „pământului cald". Poeta va cere *zânelor de rouă* să fie dezmierdată „şi-n moarte" de „zarea pământului verde". Iar morţii „retrăiesc" în fiinţa poetei, însetată de confesiune (publică), invocând, odată cu redeşteptarea firii, „măreţul imn al vieţii". Ţinând de „ora stelară" a interbelicului basarabean (după Mihai Cimpoi) sau, mai degrabă, ataşată „generaţiei pierdute", cum crede Răzvan Voncu, Magda Isanos merită a fi redescoperită.

Adrian Dinu RACHIERU

VIRGIL DIACONU

Mihai Eminescu este respins de la Marele Premiu *Năsturel-Herescu*, acordat de Academia Română în anul 1884

Sărbătorim, încă de pe vremea socialismului, și chiar înainte de el, ziua de naștere a lui Mihai Eminescu, un creator declarat „poet național" de către G. Călinescu în *Istoria* sa și socotit, în general, un poet de rang înalt de către critica literară românească. Din anul 2011, ziua de naștere a poetului, 15 ianuarie 1850, a devenit, prin decret, Ziua Culturii Naționale. În aceeași zi se serbează Ziua Culturii Naționale și în Republica Moldova. O recunoaștere mai mare a unui poet cu greu se poate închipui. Poate numai Premiul Nobel.

De câteva zeci de ani, Uniunea Scriitorilor din România, acordă „celor mai buni"(?) poeți români, anual, marele Premiu Național pentru Poezie „Mihai Eminescu", însoțit de suma de 7500 de euro.

▪ Dar și în vremea lui Eminescu exista un premiu important: marele *Premiu Năsturel-Herescu*, însoțit de 4000 de lei, acordat de Academia Română acelor scriitori care aveau „un merit cu totul superior". Premiul avea drept scop „încurajarea literaturii naționale".

Pentru *Premiul Năsturel-Herescu*, care se acorda în martie 1884, data limită de înscriere a volumelor participante era 31 decembrie 1883. Titu Maiorescu reușește să tipărească volumul *Poesii*, al lui Mihai Eminescu, în data de 21 decembrie 1883 și, în aceeași zi, conf. notelor din *Jurnal* ale criticului, îi trimite un volum lui Vasile Alecsandri, care, fiind „Președinte ales al Comisiunii", decidea împreună cu comisiunea sa premiații *Premiului Năsturel-Herescu*, și un exemplar de lux Reginei Carmen Sylva, membră a Academiei. În aceeași zi mai trimite 10 exemplare unor persoane importante și are în plan expedierea a încă opt, conf. citatelor din *Jurnalul* lui Maiorescu, citat de Petru Creția în volumul *Testamentul unui eminescolog* (p. 80).

▪ Pentru secțiunea *literară* a premiului au fost nominalizați șase scriitori: Sava N. Șoimescu (volumul *Poesii lirice*), Vasile Rusănescu (drama *Dorin*), poetul Alexandru G. Drăghicescu (traducerea *Cidului*, de Corneille), Niculae Enescu (*Schițe geografice*...), George M. Meitani (*Studii asupra Constituțiunei Românilor*) și Simenon (Simion?) Florea (*Ornitologia poporană română*, 2 vol.).

După cum se vede, volumul lui Mihai Eminescu, *Poesii*, din 1883, nu apare ca fiind înscris la *Premiile anuale Năsturel-Herescu,* acordate de Academia Română în anul 1883...

La această concluzie ajunge și Elena Vulcănescu în articolul *Șoimescu versus Eminescu*: „Sesiunea generală academică din 20 martie 1884 pentru decernarea *Premiului anual Năsturel-Herescu*, în valoare de 4000 de lei, nu semnalează în lista participanților volumul lui Eminescu, *Poesii* din 1883!" (conf. *Convorbiri literare*, nr. 337, 2024).

Așadar, volumul lui Eminescu nu este admis în cursa pentru marele premiu. Sau este admis, dar este „pierdut"...

▪ În final, „*Premiul Năsturel-Herescu*, în valoare de 4.000 lei (acordat unei lucrări apărute în timpul anului respectiv din domeniul literaturii, al istoriei, filosofiei, artei) a fost atribuit în 1884 etno-folcloristului bucovinean, prof. **Simion Florea Marian** (1847-1907), membru titular al Academiei Române din martie 1881, pentru lucrarea «Ornitologia poporană română» (2 vol.)", ne înștiințează eminescologul Zenovie Cârlugea în articolul „EMINESCU și refuzul oricăror premieri / recompense" (conf. *Cafeneaua literară*, nr. 2/2024).

De ce a fost îndepărtat Eminescu de la *Premiul Năsturel-Herescu* în anul 1884? „Pentru simplul motiv că volumul de poezii cuprindea texte din ultimii zece ani și mai bine, iar pe copertă era clar imprimat «1884»", deci depășea data de înscriere în concurs... Apoi, mai spune

criticul Zenovie Cârlugea, „în perioada ianuarie-martie1884, Eminescu încă se afla departe de țară, la sanatoriul Ober Döbling de lângă Viena". Dar asta nu are nicio importanță, pentru că data limită de înscriere a volumelor participante pentru *Premiul Năsturel-Herescu*, care se acorda în martie 1884, era 31 decembrie 1883.

Mai rămâne valabil argumentul că „pe copertă era clar imprimat «1884»", când corect ar fi fost să fie 1883. Dar Maiorescu îi trimite lui Alecsandri, care era „Preşedintele ales al Comisiunii" ce decidea premiații *Premiului Năsturel-Herescu*, un exemplar al cărții *Poesii* a lui Eminescu în data de 21 decembrie 1883, și un alt exemplar, de lux, în aceeași zi, Reginei Carmen Sylva, membră a Academiei, după cum am mai spus. Cărțile poetului Eminescu sunt trimise, după cum vedem, urgent, chiar în data tipăririi lor, 21 decembrie 1883, așadar înainte de data limită de înscriere a cărții, 31 decembrie 1883, în concurs.

▪ Așadar, pe de o parte, Eminescu nu este primit în concurs, iar pe de altă parte, marele *Premiu Năsturel-Herescu*, însoțit de 4000 de lei, este acordat de Academia Română, în anul 1884, lui **Simion Florea Marian**, membru titular al Academiei Române, pentru volumul «Ornitologia poporană română» (2 vol.), care este, după spusele Elenei Vulcănescu, o „colecție de povești și cântece în care se personifică păsările, fără a fi o carte științifică". Cartea este „votată cu scorul de 7-2, pentru *Premiul anual Năsturel-Herescu*, de 4000 de lei".

Este curios faptul că Titu Maiorescu nu a luat nicio atitudine, nu a făcut nici un protest, deși el se ocupase de pregătirea cărții pentru tipar și se grăbise ca ea să fie editată la un termen ce îi permitea participarea la cursa pentru marele *Premiu Năsturel-Herescu*. Totodată, Titu Maiorescu a trimis la timp volumul *Poesii*, al lui Mihai Eminescu, atât „Preşedintelui ales al Comisiunii", Vasile Alecsandri, Comisiune ce decidea premiații *Premiului Năsturel-Herescu*, cât și reginei. Cuvântul criticului ar fi avut ecou, poziția lui în lumea culturală a epocii fiind cât se poate de onorabilă. În plus, el avea trecere la Palat.

▪ La cinci ani de la acordarea de către Academie a *Premiului Năsturel-Herescu* pentru literatură lui Simion Florea Marian, în articolul *Eminescu și poeziile lui*, publicat în *Convorbiri literare*, în anul 1889, Titu Maiorescu are un fragment care se referă la opinia lui Eminescu cu privire la premiile literare... Să-l ascultăm pe critic:

„Vreun premiu academic pentru poeziile lui Eminescu, de a cărui lipsă se plânge o revistă germană din Bucureşti? Dar Eminescu ar fi întâmpinat o asemenea propunere cu un râs homeric sau, după dispoziţia momentului, cu acel surâs de indulgenţă miloasă ce-l avea pentru nimicurile lumeşti. Regina României, admiratoare a poeziilor lui, a dorit să-l vadă, şi Eminescu a avut mai multe convorbiri literare cu Carmen Sylva. L-am văzut şi eu la curte, şi l-am văzut păstrând şi aici simplicitatea încântătoare ce o avea în toate raporturile sale omeneşti. Dar când a fost vorba să i se confere o distincţie onorifică, un *bene-merenti* sau nu ştiu ce altă decoraţie, el s-a împotrivit cu energie. Rege el însuşi al cugetării omeneşti, care alt rege ar fi putut să-l distingă? Şi aceasta nu din vreo vanitate a lui, de care era cu desăvârşire lipsit, nu din sumeţia unei inteligenţe excepţionale, de care numai el singur nu era ştiutor, ci din naivitatea unui geniu cuprins de lumea ideală, pentru care orce coborâre din lumea convenţională era o supărare şi o nepotrivire firească."

▪ Curios! Din discursul lui Maiorescu se înțelege că poetul nu credea în premii și că s-a „împotrivit cu energie" intenției reginei de a-i conferii „o distincţie onorifică, un *bene-merenti* sau nu ştiu ce altă decoraţie". Pe acest fundal, nici Maiorescu nu mai avea vreun motiv să depună volumul lui Eminescu în concurs. Dacă așa stau lucrurile, atunci de ce a trimis criticul cartea lui Eminescu, *Poesii*, lui Alecsandri și reginei, imediat ce a fost tipărită, deci înainte cu zece zile de data limită a intrării în concurs a cărților?

Și mai este un lucru: *era normal ca Academia să nu aibă nicio responsabilitate pentru faptul că nu a acordat marele premiu celui mai important poet al vremii?* Iar Titu Maiorescu, prietenul lui Eminescu, criticul care îl socotea un mare poet, era firesc să rămână indiferent la faptul că marele premiu al Academiei nu îi este acordat lui Eminescu?

Așadar, aici este vorba despre faptul că marele premiu nu a fost acordat celui care *îl merita* cu adevărat, iar Titu Maiorescu încerca să camufleze acest fapt și, nu mai puțin, să mascheze propria indiferență și lipsă de atitudine, prin afișarea indiferenței poetului față de orice fel de premiu și a așa-zisului râs homeric al lui Eminescu, în situația în care banii primiți l-ar fi scos pentru câtva timp din sărăcie. Oricum, admirabilul articol pro-Eminescu, publicat de critic în 1889, are și câteva puncte anti-Eminescu, prin care criticul vrea să iasă fără pată, basma curată.

▪ Să citim însă apărarea pe care C. Rădulescu-Motru o construiește Academiei Române în anul 1939, la 40 de

ani de la moartea poetului: „Academia Română are mândria să constate că (...) ea a contribuit, încă de la început, la cunoaşterea cât mai largă şi mai bună a operei lui Eminescu.” (*Cuvântare omagială la Academia română*, conf. *Pagini vechi despre Eminescu*, volum îngrijit de Gh. Bulgăr, Editura Eminescu, 1976, p. 108).

Prin ce anume a contribuit Academia Română „la cunoaşterea cât mai largă şi mai bună a operei lui Eminescu”? Prin faptul că Academia a adăpostit manuscrisele postume ale lui Eminescu, donate de către Maiorescu, afirmă C. Rădulescu-Motru... Dar despre recunoaşterea meritelor poetice ale lui Eminescu de către Academia Română, distinsul academician nu spune nimic, tocmai pentru că Academia nu i-a recunoscut poetului niciun merit poetic...

C. Rădulescu-Motru ne mai spune că Ilarie Chendi și Ion Scurtu sunt „funcționarii Academiei” şi că ei sunt printre primii care au cercetat manuscrisele poetului, donate de către Maiorescu Academiei. Dar ce merit are Academia că acești doi cercetători-critici erau funcționarii ei? Faptul că au cercetat opera eminesciană postumă, că au alcătuit câte o carte de poezii lui Eminescu şi că Ilarie Chendi a scris câteva articole foarte bune cu privire la poezia lui Eminescu este meritul lor personal. Academia nu a făcut altceva decât să le pună la dispoziție manuscrisele lui Eminescu.

Pe de altă parte, C. Rădulescu-Motru afirmă că „personalitatea lui (Eminescu) este prea mare, pentru ca să poată încăpea în sânul unei singure instituţii”. Aşadar, Academia nici nu putea să îl premieze pe Eminescu, pentru că personalitatea lui era prea mare pentru biata Academie... Ce argument perfid, ce sofisticăraie academică!

▪ Târziu, la 21 octombrie 1948, deci în vremea Partidului Muncitoresc Român, Mihai Eminescu este recunoscut oficial ca membru de onoare al Academiei Române, alături de I. Creangă, I.L. Caragiale, C. Dobrogeanu-Gherea...

De la refuzul Academiei de a-i acorda lui Eminescu *Premiul Năsturel-Herescu*, în anul 1884, trecuseră 64 de ani... O viaţă de om. Cam atâta i-a trebuit Academiei Române ca să recunoască personalitatea literară a lui M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, C. Dobrogeanu-Gherea: o viață de om... Trăim în România, deci ne respectăm și ne recunoaştem meritele printr-o gândire tipic românească, printr-o iubire românească...

Premiul Naţional pentru Poezie „Mihai Eminescu”

Astăzi, Eminescu a devenit simbolul culturii române, iar în numele lui Uniunea Scriitorilor din România acordă, de mai multe zeci de ani încoace, cel mai mare premiu pentru poezie – *Premiul Naţional pentru Poezie „Mihai Eminescu”*.

Deşi este atât de important, premiul Eminescu este conferit și unor poeți modești, ba chiar și poeților care au terfelit personalitatea lui Eminescu în mai multe rânduri, prin articole, cărți sau poemele pe care le-au scris. În acest sens, se pot citi câteva texte semnate de Mircea Cărtărescu: răspunsul dat de el la ancheta din revista *Dilema*, din 1998, care avea ca temă personalitatea lui Mihai Eminescu, mai multe articole denigratoare la adresa poetului, volumul de versuri *Levantul*, inspirat parțial din poezia lui Eminescu, *poema chiuvetei*, un text care parodiază poemul *Luceafărul*.

Criticul Nicolae Manolescu îi acordă lui M. Cărtărescu titlul de „cel mai mare scriitor român” şi recunoaşte, de exemplu, că în „amplul poem” *O seară la operă* (din volumul *Totul*) „poetul *pastişează cu mult har erotica românească* de la Văcăreşti prin romantici şi moderni la Nichita Stănescu. La noi, o astfel de viziune e cu desăvârşire nouă. Modele străine, Cărtărescu are, T. S. Eliot din *Patru Cvartete*, Joyce din *Ulise* sau Ezra Pound din *Cantos*.” (ib., s.n.).

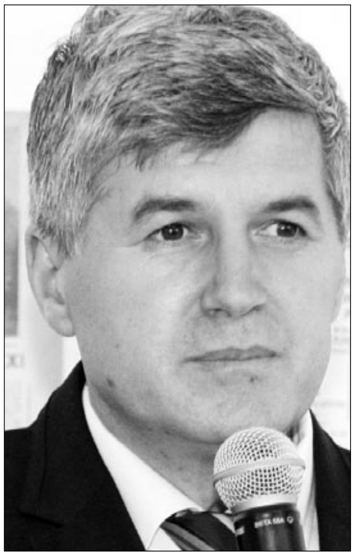
Aşadar, pastișele sunt recunoscute de critic drept poezie..., iar volumul *Faruri*, *vitrine*, *fotografii*, care plagiază cuvânt cu cuvânt un fragment din romanul lui Lawrence Sterne, este premiat de U.S.R... Dar noi trebuie să ne obişnuim cu faptul că în ziua de azi *plagiatul nu mai este o ruşine*: ba dimpotrivă, plagiatul este apreciat de anumiți critici și, mai departe, *este premiat de U.S.R. și Academia Română*.

De altfel, Cărtărescu declară în articolul *Cum am devenit poet*, din volumul *Pururi tânăr, înfăşurat în pixeli* (p. 63), că toată poezia pe care a scris-o din liceu şi până astăzi a fost *influenţată şi dominată* de anumite modele poetice, că el a făcut întotdeauna poezie în genul poeziei *altor* poeţi. Mai precis, Cărtărescu ne spune în acest articol că poezia lui *a imitat* (1) fie „un poet român sau străin”, (2) fie formula poetică a generaţiei optzeci, (3) fie poezia postmodernistă aflată în vogă în America de Nord, drept pentru care creaţia sa în versuri a devenit, în final, *optzecist-postmodernistă* sau *postmodernistă*. Şi, ca să întărească şi mai bine modul în care îşi concepe poezia, iată ce declară el în *Zen*, jurnal 2004-2010 (Humanitas, 2011):

„E oribil să scrii dacă nu vezi deja literele pe pagină, prin hârtia de calc, căci marii scriitori sunt copişti şi caligrafi, iar cei proşti sunt originali.”

Sub hârtia de calc a versurilor pe care Mircea Cărtărescu le scrie se văd, aşadar, *versurile altor poeţi*, versuri pe care el le „copiază” (imită) cu bună știință, „căci marii scriitori sunt copişti şi caligrafi, iar cei proşti sunt originali”. Dovada textuală a unui astfel de „mare scriitor” o constituie îndeosebi volumul *Levantul*, o pastişă dovedită ca atare de către cei mai mulți critici care i-au dat atenţie.

În concluzie, autorul care denigrează şi pastișează/plagiază poezia lui Eminescu sau alte texte literare se bucură de premiile U.S.R. Iar Academia, care mai ieri a uitat să-i acorde vreun premiu lui Eminescu, îl medaliază acum pe denigratorul și pastișorul poeziei lui Eminescu, Mircea Cărtărescu. Evoluția criticii noastre este vizibilă...

Generația '60 - generația socialismului (ep. 31)

Din păcate, nu a avut loc un Nürnberg al comunismului, astfel încât, după 1990, valorile și non-valorile s-au amestecat de-a valma, primând principiul „artă pentru artă”, promovat de „dalmațieni”, de cei pătați, nu și cel moral. Cum spunea George Cristian Iacob, în 2007, în „Condamnarea regimului comunist din România între text și context”, „recunoașterea criminalității și ilegitimității în întreaga lui existență istorică, cei care ignoră acest lucru sau preferă să-l trivializăm se situează, voluntar sau involuntar, într-o zonă a obturării și opacizării memoriei”.

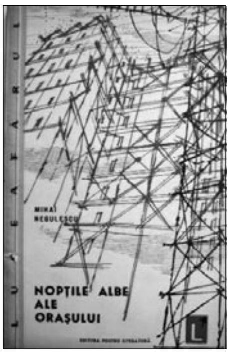
Demersul de față este unul întreprins întru resuscitarea memoriei, fără a condamna pe cineva, este unul pur informativ, spre a ști cum a fost cu putință generația '60, care au fost compromisurile și cine le-a făcut. Nu e vorba de a scrie „de rău”. Răul absolut s-a produs în România imediat după 23 august 1944, când au început să apară primele liste cu „colaboraționiști”, „legionari” și „fasciști”, cu primele epurări și condamnări la închisoare. Avea dreptate Hannah Arendt când a avertizat, după Al Doilea Război Mondial, că problema răului va deveni întrebarea fundamentală a vieții intelectuale postbelice din Europa.

Mihai Negulescu avea încredere doar în Partid

A fost odată ca niciodată, când Mihai Negulescu era văzut cot la cot cu Nichita Stănescu, Cezar Baltag ori Ilie Constantin. De altfel, Mihai Negulescu este printre primii care sunt publicați în colecția „Luceafărul”, în 1962, după Florența Albu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Anghel Dumbrăveanu, Leonida Neamțu și înainte de Darie Novăceanu, Florin Mihai Petrescu, Ion Rahoveanu, Nichita Stănescu și Horia Zilieru. Cu toții crescuți și formați în anii construcției socialiste.

A fost un scriitor precoce (născut la 22 ianuarie 1936, în comuna Fântânele, regiunea Ploiești), publicând prima poezie în anul 1953, în revista „Tînărul scriitor”. Era încă elev la Liceul „I.L. Caragiale” din Ploiești, dar și, din 1952 (până în 1954), elev la Școala de Literatură „Mihai Eminescu” (unde a fost coleg cu Ion Gheorghe, Radu Cosașu, Irimie Străuț, Gheorghe

Tomozei, Florin Mugur, Lucian Raicu, Doina Sălăjan, Horia Aramă ș.a.). Se întoarce la liceul din Ploiești (unde este coleg și prieten cu Bujor Nedelcovici și Corneliu Șerban), susținându-și bacalaureatul în 1955. Urmează, apoi, conștiincios, Universitatea „C.I. Parhon”, Facultatea de Filologie. În anii petrecuți la „fabrica de scriitori” ori în facultate publică destul de mult, în „Viața romînească”, „Scînteia tineretului”, „Luceafărul”, „Tînărul scriitor”, „Gazeta literară”, „Contemporanul”, „Scrisul bănățean”, „Luminița”, „Flacăra”, „Viața militară” ș.a., astfel încât ajunge un nume cunoscut/recunoscut în lirica vremii, fiind și angajat ca redactor la revista „Luceafărul”. De pildă, în „Viața romînească” nr.1/1959, un număr bun, în care apare „Șoseaua Nordului” de Eugen Barbu, la secțiunea „Tineri poeți”, Mihai Negulescu publică poeziile „Cîmpia de sub ape” și „Meșterul sobar”, coleg de pagină fiind cu fostul coleg de liceu Corneliu Șerban (cu „Drumuri”).

În 1959, în august, are loc debutul editorial, în antologia „Sub semnul revoluției. 30 de tineri poeți”. Din multele poezii combatante publicate de Mihai Negulescu, Mihai Gafița, realizatorul antologiei, atent să scoată în evidență „generația socialismului”, selectează două. Ambele ample și cu titlu nevinovat – „Jucăriile” și „Drum în Bărăgan”, dar virulente prin conținut.

Cităm din „Jucăriile”: „Copilăria noastră/A fost/Așa și așa.../ Ce am văzut noi?/ Ruină, ruină,/ Blesteme, sudalme, bocete, fum,/ Mame despletite, boli, foamete/ Și vînt, vînt.//Cu păpușile frumoase nu ne-am jucat. Nușa/ Avea una/Schiloadă și ciungă,/Scoasă de sub moloz...// O pușcă, da, și o pușcă/De lemn/Ne-am dorit noi, copiii maidanelor.../Într-o amiază încinsă de iunie/Pe maidanul nostru au sosit șase/Soldați, aducînd un om./Șase puști s-au întins înțepînd/Albastrul cerului.../Șase țevi au scuipat înainte jar:/ Ca din culme de plop/ A răspuns pentru fiecare cîte un cuvînt:/ <<Hai la lupta cea mare/Rob...>>/ Plopul s-a prăbușit la pămînt”. Din poezie nu se înțelege când s-ar fi petrecut o asemenea scenă.

Tot ambiguă este și poezia „Drum în Bărăgan”: „Am pătruns în inima Bărăganului/ pe schiul albastru al elanului,/ tînăr agronom, trimis aci/ în depărtatele cîmpii,/ cu inima ca o cormană/ să-ntorc adîncă brazdă dunăreană...// Trasă pe sprînceana satului,/ căciula albă a Gostatului.../Un prieten bun, necunoscut, sosi-va./ În buzunar pîlpîie carnetul de jar; elanuri, elanuri mă cheamă; măcar/ că singur merg la braț/cu

a zărilor vibrație...// - Tovarășe agronom, la prima stație!.../Cobor... De peste grinduri și vîlcele,/vîntoasa spulberă pospai de stele, ca o femeie ce dogorește/mă strînge-n brațe, mă orbește,/și sania, o vulpe amețită,/se zbate-n focul viscolului alb.../sania taie Bărăganul înot...// - Omule, agronomule, cîmpia e aspră, întoarce-te! De ți-e teamă, întoarce-te!/Agronomule, întoarce-te! – Vorbelor, cine vă toarce? Casa,/ vîntul,/sau pămîntul?/ Vîntule, pămîntule, vorba în zadar se toarce!/ Agronomul nu se-ntoarce!/ Agronomul nu se-ntoarce!...” Dacă „traducem”, avem de-a face cu un agronom, cu carnet de partid, trimis în Bărăgan și care, oricâte vicisitudini ale naturii ar îndura, nu se întoarce din drum. Îl cheamă Bărăganul, să dea recolte bogate...

La 15 decembrie 1960, în „Luceafărul”, tânărul critic Eugen Simion publică studiul „Stiluri și tendințe în poezia tinerilor”. Îl menționează și pe Mihai Negulescu, alături de Cezar Baltag, Nichita Stănescu și Ion Gheorghe, cu toții „tineri care au îmbogățit în ultimii ani rândurile poeziei combatante”.

Din „Gazeta literară” nr.52 din 22 decembrie 1960, aflăm că „vineri, 23 decembrie a.c., orele 18.30, va avea loc la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115, o seară de lectură din poezia tinerilor scriitori. Va vorbi criticul Ov. S. Crohmălniceanu. Vor citi din versurile lor: Florența Albu, Cezar Baltag, Aurora Cornu, Ilie Constantin, Ion Horea, Florin Mugur, Mihai Negulescu, Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei”. Ce avem aici? Tocmai vârfurile „generației 60”, deja recunoscută, implicit, în 1959, de Mihai Gafița, ori, în 1960, de Ov. S. Crohmălniceanu, cel care, destul de probabil, făcuse invitațiile de lectură. O mică paranteză. Ov. S. Crohmălniceanu a pus și el umărul (avea influență mică pe atunci, la începuturile sale) la nașterea generației ’60. Peste ani, Crohmălniceanu își va lega numele de cenaclul de proză „Junimea”, pe care l-a condus 20 de ani, din 1971, în încercarea de a crea o adevărată școală de literatură, la ale cărui ședințe participau nume cunoscute ale generației ’80.

Dar să ne întoarcem la 1960, când Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, a prezentat raportul „Cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și perspectivele ei de dezvoltare”, la plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română” (publicat de „Gazeta literară” din 7 aprilie 1960). Zaharia Stancu îi face onoarea lui Mihai Negulescu menționându-l, spunând că „reprezintă o promisiune pentru lirica noastră nouă”.

Ca redactor la „Luceafărul”, Mihai Negulescu scrie de toate, nu doar poezie, ci și note, articole de critică, proze scurte și reportaje, devenind, treptat, scriitor profesionist. La 17 noiembrie 1961, în foarte importantul ziar „Scînteia tineretului”, la rubrica „Note de lector”, Mihai Negulescu analizează volumul de versuri „Fără popas”, în curs de apariție, al congenerei Florența Albu. „Grăitor e ciclul <<Activist și poet>> – scrie Negulescu –, elogiu al muncii devotate a comuniștilor pentru transformarea socialistă a Bărăganului”. El însuși cântase Bărăganul, pe agronomul comunist, cum s-a văzut mai sus, știind cum să o susțină pe Florența Albu în fața diriguitorilor literaturii „tinere”. Negulescu este invitat și la Consfătuirea revistei „Luceafărul” (conform nr. 23/1 decembrie 1961 al revistei) alături de ceilalți reprezentați ai „poeziei tinere” (cum îi zicea Nichita Stănescu într-un interviu din 1969).

Pe această generație nouă (Stancu îi zicea „lirica noastră nouă”) dorește să o scoată în față Ion Bănuță, director de editură, care înființează colecția „Luceafărul”. În primul eșalon de publicați, Mihai Negulescu, poetului apărându-i volumul „Nopțile albe ale orașului”, cu o generoasă prefață de Radu Boureanu. Practic, e un certificat în alb. Scrie Boureanu: „Într-adevăr, <<Nopțile albe ale orașului>> ne descoperă nu doar un temperament poetic, ci un poet autentic, cu un conținut clădit pe date expresive, trecând prin poeme imaginile noului, imagine ale unei permanențe creatoare de valori intime și generale. Ne bucură deplin astfel de adăogiri de opere tinere la mersul ascendent al poeziei noastre mezine”. Boureanu avea 56 de ani, Negulescu 26. Ce-ar fi fost dacă sintagma lui Boureanu ar fi prins, cea cu „poezia mezină”?! Am fi vorbit azi de „generația mezină”!

Volumul nu e slab și nu e dominat de poezia „combatantă”, vorba lui Simion, nici „socialistă” de-a dreptul, vorba lui Gafița. E o poezie de notație, intelectualistă, poetul e sigur pe mijloacele poetice, își alege temele cu grija de a fi, printre confrați, original. Firește, plătește un tribut epocii, dar nu atât de grav precum Cezar Baltag, Ana Blandiana ori Nichita Stănescu, Negulescu având abilitatea de a-i cânta pe muncitorii noii ere. „Mă simt strigat, pe nume, de cuptoare -/ ca de vulcani din care, răscolit,/torentul unei stele orbitoare/în mîini de om se lasă domolit...// Aici, la ring, la forjă, la cuptoare,/ alături de mineri, sau de cocsari,/ văd drumul către țara viitoare...” În „Ecou de baladă” poetul ne încredințează că „Nu ne împresoară niciodată/ispita tihnei... Peste ani, cîndva,/ la fel vom fi: iubire semănată/în înfloriri, în tresăriri de stea”. Sau, ca în „Apropiere”: „Mă apropii de voi,/prieteni siderurgiști,/entuziast și puțin temător,/ca de lingotierele pline de lavă”.

Poetul, cu „sufletul bogat, ca o vioară”, din poezia „Sunet și stea”, ne precizează: „Dar niciodată cîntecele mele/preaplinul bucuriei nu l-ar ști/de n-ar veghea asupra lor, din stele/și din înaltul gîndurilor vii,/o singură credință-n frumusețe,/o singură încredere-n partid”. Încrederea în partid, întreținută „cu vise din Doftana”, îl conduce spre „Jertfa luminii”: „O rază ești, menită să cadă pe drapel,/ca de departe lumea să-i vadă fluturarea; sau poate, la răspîntii, țîșnești chiar tu din el -/ să descifrezi în fața adîncul, creasta, zarea...” În „Final, 1943”, nu înțelegem la ce comunist ce prevestea zorii de aur face referire: „Un comunist se stinge... Dar, ca un semn de moarte,/nu, steaua lui de purpur pe cer nu se prelinge.../Acum, în față, golul... Dar tînăr, dar departe -/trăind în fluxul luptei și el - și el va-nvinge!” Volumul din 1962 se încheie cu un nou „Drum în Bărăgan”. Agronomul din 1959 își făcuse datoria...

Primul care scrie, la 11 martie 1962, despre aceste „nopți albe” dedicate construcției non-stop a socialismului este și cel care-l consacră atenției publice. Pentru că îl cheamă Dan Deșliu și pentru că scrie în organul CC al UTM, „Scînteia tineretului”, la rubrica „Note de lector”. Așa vom înțelege și ce se aprecia atunci. Astfel, Dan Deșliu scrie: „Ca și colegii săi de generație, Mihai Negulescu dă glas optimismului, bucuriei de a trăi. Legat organic de colectivitate, poetul se consideră un exponent liric al celor care făuresc cu propriile mâini frumusețea; oamenii muncii socialiste, principal obiect și subiect al artei noastre. Conștiința funcției sociale a poeziei, sentimentul lucid că poezia trăiește prin și pentru cei mulți, contopită cu oceanul eforturilor unanime ale poporului, iată sursa de luminozitate a versurilor din Nopțile albe ale orașului (...) Lirismul autentic al tânărului poet se simte în largul său și atmosfera plină de viață a constructorilor noii societăți: siderurgiștii reșițeni, oamenii marilor șantiere din Capitală, colectiviștii din Bărăgan (...) Faptul este, neîndoielnic, o

fericită consecinţă a muncii de reporter".

Poetul combatant era, aşadar, în primul rând un reporter al vieţii noi. Întâmplător sau nu, Negulescu va publica în următorii ani trei cărţi de reportaje: „Rapsodie în Oaş" (1963), „Oraşul lui Pintea" (1966) şi „Maramureş" (1967), reflectând şi noile realizări ale partidului.

La 26 aprilie 1962, Ov. S. Crohmălniceanu publică, în „Gazeta literară" (nr.17), o cronică despre cartea lui Negulescu. Volumul e recenzat, tot pozitiv, de Lucian Raicu (în „Secolul XX", nr. 7), de Mircea Tomuş („Steaua", nr. 12), este menţionat de Nicolae Manolescu (în „Contemporanul", nr.9) şi de Valeriu Râpeanu (în „Scânteia" din 19 mai 1963). În „Luceafărul" nr. 6 din 16 martie 1963, Marin Sorescu publică două parodii, una după M. Negulescu – „De vântoasă", iar alta după Nichita Stănescu – „Albastru viril". Peste ani, Nicolae Manolescu, în „Istoria critică a literaturii române", denunţă faptul că Sorescu a pus pe acelaşi plan pe Nichita cu Negulescu, dar la 1962-1963, cei doi erau văzuţi umăr la umăr...

În fine, să mai menţionăm că la 25 aprilie 1964, în „Luceafărul" nr.9, e sărbătorit „cel de-al 20-lea 1 Mai liber", ocazie pentru Negulescu de a publica poezia „Lenin", iar la 21 august 1964, „Scînteia tineretului" dedică o pagină loviturii de stat de la 23 august 1944, Negulescu publicând articolul „Zile şi nopţi ale creaţiei". Recunoscut ca mare poet, în „Luceafărul" (nr.25 din 5 decembrie 1964), M.N. Rusu îi dedică rubrica „Dicţionarul scriitorilor" lui Negulescu. Poetul va continua să scrie şi să publice destul de mult, poezie şi proză, fără a găsi un stil original, dar va abandona proletcultismul. De pildă, volumul de versuri „Ploile au venit târziu", din 1965, e curat din punct de vedere ideologic.

Dar, treptat, va pierde lupta cu congenerii şi cu necruţătorii istorici literari. Primul care îl desfiinţează este Al. Piru, în „Poezia românească contemporană. 1950 – 1975", unde arată că este un „versificator fără personalitate, abundent" şi că lirica sa „e lipsită de energie". După 1990, nu-l vom regăsi în istoriile literare ale lui Nicolae Manolescu, Alex Ştefănescu, Marin Mincu ori Ion Rotaru, fiind uitat, întâlnit doar în Dicţionarul General al Literaturii Române.

Jean DUMITRAŞCU

Cântec 1

Vine moartea
şi ne caută la chip
în tristeţea
unei clipe de nisip,
Eu şi tu
şi el şi ea,
floare,
pasăre
şi stea.

Cântec 2

Gândul meu e palid
azi ca iasomia
tremurând uscată
pe un vârf de gard

Clipele acelea
arse de iubire
se aprind pe cerul
nopţilor şi ard,
Cântă, Lae, cântă
într-o cârciumioară
Să uităm de lume,
să uităm de timp
şi ca iasomia tristă de afară
să plecăm grumazul
după anotimp.

Darul

O, darul minunat
al primăverii
în sufletul neliniştit
şi trist,
ochii tăi verzi
s-au făcut amintire,
ochii mei infinit, infinit...

Femeia de lângă mine

Femeia de lângă mine
zâmbeşte
Nici ea nu ştie
dacă e toamnă
sau vis.
Magnoliile plâng
prin parcuri
e o linişte mare
a începutului
de târziu
Paradis.

Femeia de lângă mine
ştie că nu destin avem,
ci răscruce,
că fiecare poartă în spate
o cruce
şi o aripă de înger
să o poată duce.

Poeme păgâne

Poemele acestea
sunt scrise acum
când încă iubesc
îmbrăţişările tale,
când ochii bărbaţilor
îmi desenează pe piele
volute
de mângâieri viitoare.

Mai port în mine vara
cu-nfiorate ploi
Atingere cerească
pe-obrajii nopţii calzi,
Poemele acestea
sunt florile de tei
care aşteaptă-n clipa
Iubirii să le scalzi.

Imn

În Ţara mea e literă de lege
să îl iubeşti pe Dumnezeu
nespus
şi să-ţi iubeşti copii şi fântîna
şi turma stelelor, pe boltă, sus.

În Ţara mea e literă de lege
strămoşilor să le oferi merinde
şi să ridici Troiţe la răscruce
în joc de îngeri să se poată
prinde.

Şi dacă vii în Ţara mea, străine,
vei fi primit cu lacrimi şi cu flori
şi ţi-oi întinde mâna
să-nveţi jocul
pământului străbun,
în sărbători.

Maria Mona VÂLCEANU

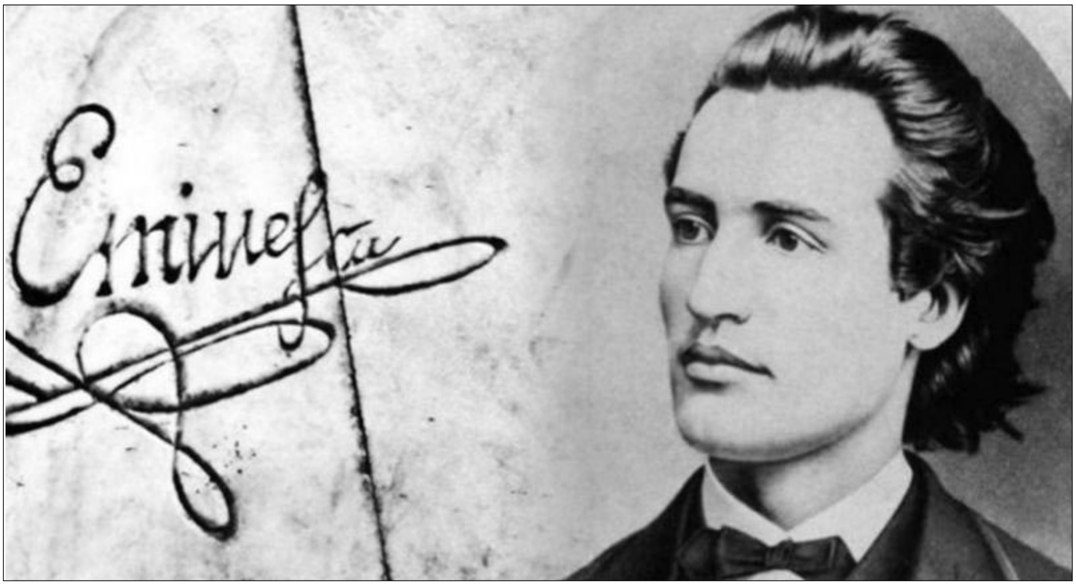
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 121
■ Martie 2024
Cafeneaua literară

Ancheta «Cafenelei literare»:

POEZIA LUI MIHAI EMINESCU ÎN VIZIUNEA SCRIITORILOR DE AZI *

În speranţa că nu ne-am osificat şi că încă ne mai punem problema valorii şi a destinului poeziei, vă propun să răspundeţi la întrebările acestei anchete exact aşa cum credeţi de cuviinţă. Ştim, în general, ce părere au „experţii”, eminescologii, despre poezia lui Eminescu. Dar noi, scriitorii-cititori, cum îi înţelegem şi evaluăm poezia?

1. S-a discutat foarte mult şi în fel şi chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeţi că a/au analizat mai bine, mai aproape de fiinţa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluaţi, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepţie, o capodoperă, ocupă o poziţie centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă câtiva dintre scriitorii tineri, în revista *Dilema*, din 27 februarie 1998? De exemplu, pentru Cezar Paul-Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este un „poet inert şi ridicol”...

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeţi că are poezia lui Eminescu, raportată, fireşte, la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulţumeşte în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciaţi poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeţi de valoare o includeţi?

5. Ce poeţi, români sau străini, credeţi că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influenţă a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (româneşti) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

7. Cum este poezia de astăzi faţă de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obişnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022

CĂLIN VLASIE

Scriitor

„Eminescu e un mare generator de emoții și sentimente”

1. Analiza operei eminesciene reprezintă testul de maturitate al oricărui critic și cheia de înțelegere a literaturii române. Niciun poet român nu poate face abstracţie de Eminescu. Fiecare epocă literară îşi formează o percepţie proprie a poeziei eminesciene. Eminescu nemărginit este compus din toate interpretările critice de la Maiorescu până azi. Peste toate, fraza lui Maiorescu din 1889, rămâne **însă** de neşters:

„Pe cât se poate omeneşte prevedea, literatura poetică română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării româneşti.”

L-aș adăuga și pe Macedonski fără de care poezia românească ar fi întârziat intrarea în modernism.

2. Cunosc conţinutul textelor din *Dilema* din 1998 şi chiar eu mi-am dat acordul ca ele să fie publicate într-un volum la Editura „Paralela 45” pe care o conduceam. Consider și azi, ca și în 1998, că trebuie cunoscute toate opiniile despre poezia lui Eminescu, de la cele leşinat-naţionaliste, la cele docte şi fundamentale şi la cele care reprezintă o revoltă faţă de percepţia umilitor-îngustă a poeziei marelui poet. Într-o literatură sănătoasă nu trebuie ținut nimic sub preș. Sunt însă mirat că această întrebare se sprijină pe afirmaţii scoase din context, devenite automatisme jurnalistice, urechisme inacceptabile și păguboase.

Este şi cazul acestei anchete a lui Cezar Paul-Bădescu la care au participat scriitori de primă mână ai literaturii contemporane: Nicolae Manolescu, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter, Alexandru Paleologu, Z. Ornea, Cristian Preda, Şerban Foarţă. După ani, Cezar Paul-Bădescu a scris fără echivoc în *Adevărul* din 29.01.2013:

„Când mi-am propus, în 1998, să coordonez un număr din *Dilema* în care să îndepărtez zgura festivistă care ajunsese să-l acopere pe Mihai Eminescu, pentru a scoate la lumină opera lui vie, nu anticipam dimensiunile isteriei care avea să urmeze.” (...)

„A urmat un scandal naţional, cu înfierări în toată presa, de la reviste de provincie, la publicaţii centrale sau televiziuni, inclusiv cu luări de poziţie în Parlament. Preoţii cultului eminescian, cei care se îngrăşau de pe urma lui, s-au simţit atacaţi. Şi au ripostat violent. În discursurile extremiştilor, eu eram agent Mossad, care pusese la cale o lovitură dată fiinţei noastre naţionale, cu ajutorul unui „comando filosemit cu ingrediente ţigăneşti“ (cum frumos a formulat deputata Leonida Lari de la tribuna Parlamentului). Devenisem inamicul public numărul 1, iar extremiştii mă asigurau, în publicaţiile lor, că sunt pe lista lor neagră şi că-mi pregătesc *plutoane de execuţie*. Ba, mai mult, unii ţineau să-mi transmită asta şi prin viu grai, cu telefoane anonime când mi-era lumea mai dragă.”

Trebuie să judecăm contextul în care a apărut această anchetă, pentru că a existat un context dominat de resurecţia nationalismului de sorginte comunistoidă şi securistică prin falsul tribun Vadim Tudor, lacheu zgomotos al vechiului regim răsturnat în decembrie 1989, sau prin Funar, alt zăltat extrem de toxic. Resurecția naționalismului din anii 1990 avea câteva scopuri precise: recâștigarea puterii pierdute în 1989, dar cu un simulacru de pluripartidism și împărțirea prin fel de fel de tertipuri, la adăpostul unei false democrații, a bogățiilor României care nu mai aveau ca proprietar unic statul comunist.

A nu știu câta oară în ultima sută de ani simbolul cultural național Eminescu este scos în față de forțe politice care pândeau luarea puterii. În gura îmbăloșată de ideologie a politicienilor nationaliști, Eminescu devenea dintr-o dată micșorat, autor de poezii utilizate propagandistic și atât, pierdut în „zgura festivistă”, cum bine scria Cezar Paul-Bădescu... Un Eminescu molfăit din interese strict politice. Ce se molfăia? Nicidecum *Odă (în metru antic)*, nici *Glosă*, nici *Luceafărul*. Eminescu era redus la câteva poeme cu mesaj patriotic evident repetate până la descărnare semantică de trupele politice ale lui Funar și ale lui Vadim Tudor.

În ancheta din *Dilema* tocmai asupra acestor aspecte se atrage atenția și nicidecum asupra demolării simbolului național literar nepereche. Mă mir că pui această întrebare ca și cum sigur ancheta din *Dilema* chiar asta ar fi vrut – să demoleze icoana noastră națională. Înțeleg mărturia pe care o face Cezar Paul-Bădescu în 2013, după 15 ani, pentru că și eu am cunoscut din plin amărăciunea răstălmăcirii unor afirmații referitoare la aceeași observație tristă: și anume că marele poet, despre care tot românul a auzit, e cunoscut doar prin texte mai puțin importante încât, neștiindu-se (mai) nimic despre marea sa operă, ai impresia contrară. Am fost pus la zid și amenințat prin toate mijloacele că am afirmat denigrator că Eminescu este idiotul nostru național. Adevărul era fix pe dos: idioți sunt cei care nu știu nimic despre ce a însemnat cu adevărat în cultura și

literatura noastră Eminescu, cei care repetă stereotip câteva versuri utilizate în romanțe foarte populare, sau câteva versuri cu mesaj ultrapatriotic, încât cine nu ar cunoaște cu adevărat pe Eminescu, ar putea să creadă că sunt versurile unui poet oarecare și atât. În cazul meu, un poetaș învârtit pe sub pulpana unui poet autentic, Cezar Ivănescu, a crezut că va crea o bombă de presă publicând fără să mă întrebe un text încropit de el din aduceri aminte de la o discuție obișnuită avută într-o seară cu un an înainte, într-o cârciumă din Iași. Cezar Ivănescu, director al Editurii *Junimea* pe atunci, după ce s-a lămurit, i-a zis: „Tâmpitule, ne poate da în judecată pentru că nu ai nicio dovadă! Nu a fost niciun interviu! Unde este textul lui? De ce nu i-ai trimis textul înainte de a-l publica? De ce nu i-ai cerut acordul de publicare? Ai scris ca un tâmpit ce ai crezut tu că ți-ai adus aminte.” Foaia în care a fost publicată marea „bombă” apărea sub egida Editurii *Junimea*... Acel poetaș a primit premiul Academiei Române de la cel care ocupa fotoliul de președinte în acel moment și pe care îl acuzasem încă de la începutul anilor 1990 de restaurație culturală. Știu sigur că restauratorul cunoștea textul infam publicat fără voia mea. Nemernicii se ajută între ei. E o mare porcărie și o mare nedreptate ce mi s-a creat.*

3. Nu poți scrie poezie dacă nu-l studiezi pe Eminescu. Mecanismul Eminescu e atât de complex încât e nevoie de mulți ani pentru a înțelege din ce se compune și cum funcționează. Toată știința poetică de până la el se cuprinde în toată opera lui lui și se desăvârșește în texte ca *Odă (în metru antic), Glossă, Trecut-au anii, Luceafărul*...

Citindu-l pe Eminescu începi să înțelegi că lumea e o imensă scenă poetică în care tu ești personajul principal. Ochii poetului sunt și ai tăi, toate simțurile lui sunt și ale tale. Simțămintele lui sunt și ale tale. Citindu-i poeziile, te simți ca după o mare experiență personală. Începi să crezi că tu ai scris, pentru că împărtășești aceeași sensibilitate cu cea a autorului.

4. Nu pot despărți numele lui Eminescu de marii poeți ai lumii care stau la temelia unor culturi și literaturi.

5. Când comparăm un munte cu un munte, oricâte caracteristici specifice am găsi, aceste caracteristici definesc aceeași entitate – muntele. Înaintea lui Eminescu nu am avut în poezia noastră o entitate comparabilă. În alte literaturi, da.

6. Poezia secolului 20 a fost influențată ideologic literar vorbind de Al. Macedonski care a înființat revista „Literatorul” în 1880, și mai apoi și cenaclul cu același nume, ca opoziție față de *Junimea* și *Convorbiri literare*, cele mai vizibile în epocă, exprimând chiar dacă în mod confuz după 1890 idei despre simbolism, instrumentalism și parnasianism, militând astfel pentru o nouă direcție a poeziei românești. Capitolul Eminescu-Macedonski nu e pe deplin lămurit nici azi, încât o serie de aspecte care au urmat în literatura de după ei par de neînțeles.

Poezia românească a avut forța uluitoare ca în aceeași perioadă de timp (de 20 de ani!) din ultima parte a secolului al XIX-lea să dea ultimul mare romantic european și primul mare poet simbolist român. În Macedonski îi regăsim pe Bacovia, pe Ion Barbu, pe Arghezi, pe Adrian Maniu, Mateiu Caragiale, Ion Pillat. Doi titani care au trăit în același timp fără a se prețui unul pe altul.

Eminescu a fost și a rămas un romantic până la moarte. În eternitate Eminescu transcende orice ideologie literară, fiind simbolul poetului-prototip care va străbate veșnic literatura română în toate timpurile de după el și în cele care vor veni, care se naște o singură dată într-o cultură și care se regăsește în fiecare poet de după el.

7. Poezia de azi are în spate 150 de de ani de poezie de la Eminescu încoace, este expresia unei alte lumi și a unei alte mentalități. Și, mai mult ca sigur, dispune de o altă sensibilitate de recepție. E imposibil de făcut o comparație. Eminescu e tatăl. Noi suntem, generic vorbind, fiul. Între tată și fiu nu există raporturi de superioritate sau de inferioritate. Ci doar de filiație.

8. Ar fi nevoie de ceva studii și sondaje sociologice pe tema asta. Un lector obișnuit ce ar fi? Dacă e un cititor ocazional, probabil că anii de școală au fost suficienți. Cred că puțini simt azi nevoia să mai citească poezie după terminarea cursurilor preuniversitare. Proza vieții vrea altceva. Pe vremuri, părinții și bunicii noștri când erau tineri încercau să scrie versuri iubitelor în stil eminescian. Ca să scrie, trebuia să citească. Nu prea îi văd pe tinerii de azi procedând la fel. Un emoticon prestabilit trimis pe facebook și care îți ia 2 secunde ca să-l expediezi are eficiența unei poezii pe care părinții, bunicii și străbunicii se chinuiau să o compună în zile sau săptămâni.

Pe vremuri poeticitatea se realiza aproape exclusiv prin lectură de poezie. Gama de azi a poeticității e mult mai largă, depășind granițele poeziei.

Dacă acel lector iubește poezia pur și simplu, fără a avea pretenții exegetice, cum alții iubesc filmul sau pictura, probabil că îl citește și pe Eminescu. Emoțiile precumpănesc. Eminescu e un mare generator de emoții și sentimente. Un cititor de acest tip asta și caută în poezie.

* **N.R.** Într-un așa-zis interviu, luat de Daniel Corbu lui Călin Vlasie (Revista *Feed Back*, nr. 2, 2005), acesta din urmă ar fi spus că „Eminescu este idiotul nostru național”. Vlasie mărturisește însă că afirmația este falsă. În ceea ce ne privește, ne cerem scuze pentru informația greșită, care s-a strecurat într-una dintre întrebările acestei anchete, însă numai în câteva dintre numerele trecute ale revistei, pentru că ulterior grozăvia atribuită poetului Vlasie a fost eliminată.

Notițele unui filolog: Etimologia și poetica sintagmelor

Cu excepția unor lexicoane de uz școlar, a atlaselor lingvistice pe regiuni și a câtorva studii răzlețe, de la Anton Pann (*Povestea vorbei*, 1847) și până azi, sunt puțini cei care s-au aplecat cu atenție și competență asupra aspectului oral al limbii, cu atât mai puțini asupra fondului de sintagme românești atât de colorate și diversificate până la nivel de regiuni și graiuri. În ultima parte a anului 2023, la Timișoara (Ed. „David Press Print"), se publică, sub semnătura Mariei Nițu, *Sământa de vorbă* sau *cuibul unor expresii românești* – încercare asupra acelui aspect al limbii de care aminteam și care este pe nedrept neglijat de studiile filologice.

Cartea profesoarei Maria Nițu adună între copertele sale douăzeci de texte apărute în paginile revistei *Pro-Saeculum*, dispărută nejustificat din peisajul publicistic românesc actual. *Sământa de vorbă*, notează în preambulul său Cornel Ungureanu, este un dicționar al cuvintelor care rămân, iar autoarea nu se joacă de-a etimologiile. Maria Nițu pune în valoare cu erudiție și simț al limbii experiența sa îndelungată la catedră, pe acea treaptă a învățământului românesc unde normele și spiritul limbii se cultivau în sensul unui românism instruit cu dăruire pedagogică.

Sământa de vorbă este o lectură agreabilă pentru orice cititor fiindcă este scrisă cu o doză firească de umor (la nevoie, amar), dar și cu discreta evidențiere a misiunii școlii în promovarea limbii române normate, azi tot mai copleșită de englezisme promovate abuziv până și de *manualele* gimnaziale. Profesoara Maria Nițu, fără vreo trimitere explicită la programele și manualele de azi, subtilizează antitetic în eseurile sale nostalgia travaliului cu care își pregătea acele lecții cu obiective funcționale bine conturate, verificabile și verificate atent, încă regăsibile în limbajul celor care au promovat gimnaziul cu numai două decenii în urmă: „Era atâta creativitate, vervă stimulativă în metodele *problematizare*, *învățare prin descoperire, conversație euristică* și îmi plăcea să le exploatez din plin" (p.34). Discuțiile sale, la nevoie, ies din sfera didactică și se intersectează în chip echilibrat cu informația trans-disciplinară, de unde își adună argumentele cu care pledează pentru farmecul oralității, pentru culoarea expresiei și invită cu discreție la lectură: *a da brânci, castele din Spania, cai verzi pe pereți, cântecul de sirenă, coadă de pește, Boala lui Calache, a umbla vandra, a-i sări muștarul, a bate în lemn, ucigă-l toaca, a face capul calendar, tufă de Veneția, a pica de fazan, avocatul diavolului* etc.

Căutarea sensului incipient trimite pe căi întortocheate la cultura generală, la accepții comune spiritualității europene, mitologiei, credințelor și superstițiilor: „Cum e o entitate curgătoare [Apa Morții, Apa Sâmbetei, n.n.], duce dintr-un tărâm în altul, precum Styxul din mitologia greacă, iar Sâmbăta e un fel de Caron malefic. Caron transportă sufletele ființelor cândva vii. Apa Sâmbetei ia obiecte, comorile materiale" (p.47). Alteori, excursul explicativ coboară adânc în literatură, în cultura altor popoare, în credințele lor: „Cronicarii spun că războinicii vikingi au prins odată în plasele lor, în apele fiordului Trondheim, o ființă pe jumătate pește. Au hrănit-o cu pește, cu greu, era foarte agresivă, zbătându-se sălbatic..." (p.71). Se înțelege că e vorba despre o sirenă „căzută în plasă", acea ființă acvatică despre care scria și Pliniu cel Bătrân – fecioarele (ondine) din apele ce înconjoară Sicilia. Iar pentru a explica expresia „a face capul calendar", Maria Nițu parcurge în chip enciclopedist istoria calendarului spre a ne convinge cum *se face capul calendar* și merge „în amonte, spre origini, ca să ajungă la sensul mai vechi, legat de explozia tiparului din secolul 18, de la primele tipărituri de masă (după bobii și cărțile bisericești" (p. 113). La fel stau lucrurile și când merge pe firul etimologic al expresiilor *avocatul diavolului*, *pactul cu diavolul*, *mai catolic decât papa*, *până-n pânzele albe* ori *despică firul în patru*.

Maria Nițu nu este doar un filolog cu vocația cercetării și un critic literar atent (v. *Cu afecțiune cronică: cronici și eseuri literare* - 2015), ci și un prozator (v. *Reciclare la cubul Rubik: prozoeseme și alte farafastlâcuri* – 2014) și un poet (v. *În sertarul umbrei* – 2020) care se afirmă parcă sub o nejustificată timiditate. *Sământa de vorbă* oferă însă cutezător, vertiginos, multe pagini cu reflexe lirice și cu un discurs prozastic riguros controlat și mai ales cultivat.

Iulian CHIVU

O clipă fantastică cu Tom

Un dialog VIRGIL DIACONU – CLEOPATRA LORINȚIU

- Sărut mâna, Cleopatra. Nu am mai vorbit de multă vreme... Am în minte imaginea ta, pre când, tânără fiind, ai venit la Pitești, iar noi, poeții, Ion Vintilă Fintiș și eu, te-am asaltat cu poeziile noastre, într-un cenaclu improvizat la Fintiș acasă, apoi la mine... Știu că ne-ai publicat pe amândoi în Suplimentul literar al <Scânteii tineretului>, în 1983. Lucrai la Supliment? Cât timp ai fost la Supliment? Cum era viața la el?

- Îmi amintesc. E interesant cum se vedeau lucrurile dinafară și cum erau ele în realitate. Mă provoci la niște confesiuni mari, nu știu zău dacă vom reuși să le adunăm într-un interviu! Poate într-o carte! Glumesc. (parțial!) Revenind la mine, cea din anii optzeci, adevărul este că în perioada 1981-1989 nu am reușit să fiu angajată decât... 3 luni.

E partea cea mai interesantă a biografiei mele, nu neapărat pentru mine cât ca explicație pe analiză de caz pentru climatul epocii, soarta celui care scria în perioada aceea și care voia să se sustragă cumva șuvoiului uniformizator pe care, să recunoaștem, ni-l impunea realitatea...

Aceste trei luni s-au petrecut printr-o scurtă „scăpare” a aparatului de securitate al colosului editorial care domina presa, pentru că angajările temporare în locul persoanelor în concediu medical sau de maternitate nu ajungeau la ochii importanți ai securității, iar domnul Ion Cristoiu, cel care înființase (ce lucru extraordinar, dar poate insuficient înțeles acum, căci numele lui Cristoiu avea o semnificație în anii ‘80, iar astăzi, grație activității lui frenetice de jurnalism și apariții tv, raportarea publicului la dumnealui s-a schimbat fundamental) ***Suplimentul*** (abreviat SLAST), ca revistă a tinerilor autori, m-a angajat temporar exact pe perioada concediului de maternitate al unei jurnaliste de la *Scânteia tineretului,* Ileana Podoleanu.

Asta a fost tot. Trei luni... din păcate. Imposibilitatea mea de a fi angajată în presă e o poveste lungă, complicată și care ținea în ultimă instanță de decizia venită întotdeauna de la Securitate.

Mulți oameni au vrut să mă ajute, dar toți s-au lovit de nu-ul clar al instituției. Un **nu** care cădea ca o secure la finalul unor luni, chiar ani de încercări, audiențe, rugăminți, petiții de înduplecare.

Se înduplecau toți, de fapt, iar în final asta era inutil. Ca să explic, cum am zis, mi-ar trebui mai mult spațiu... De colaborat am colaborat însă constant (cu frenezie chiar), mai cu seamă la *Supliment* prin bunăvoința aceluiași, apoi la *Luceafărul*, la Radio și la revista *Cinema* și la multe alte publicații. Cred că numărul colaborărilor mele depășește cifra de 500, tot felul de articole scrise în acei ani în care, evident, eu trăiam din *scrisul la bucată* și din onorariile primite pentru apariția cărților.

Am fost, așadar, o tolerată la redacția cu pricina, aveam rubrici săptămânale: *Cronica TV, Mica antologie a artei tinere, Dimineața artelor,* astea erau exclusiv ale mele, dar scriam și la altele, inventasem *Cenaclul cenaclurilor*, rubrică în care scriam despre cei care trimiteau poezii sau proze, printre cei pe care îi publicasem la acest gen de rubrică erau oameni care s-au dovedit mai apoi autori de reală valoare, dacă ar fi să îi amintesc pe prozatorul Ion Marin sau pe poetul Ion

Cenaclul SLAST,
acasă la Ion Vintilă Fintiș,
Pitești, 1983

Stratan... Când am venit la voi, poziția mea era asta: nu aveam un serviciu, dar aveam o influenţă bună prin ceea ce scriam şi prin mâna liberă pe care o primeam ca să aduc nume în jurnal.

Îmi amintesc episodul întâlnirii noastre, mai exact frânturi din el... Eram un grup de „redactori” atunci, aşa cum reuşise să încropească Ion Cristoiu, dacă nu mă înşel era şi Dan Ciachir, care părăsise corabia „Săptămânii” şi acum ajunsese şi el tot „oaie neagră”, ca și mine. Amândoi nu aveam serviciu. Ne leagă multe din acei ani. De fapt, rubrica, aceea care ne adusese la Pitești, inventată tot de redactorul-şef adjunct, se numea „Suplimentul în vizită acasă la...”

Cei din redacție mă tolerau, unii chiar mă simpatizau, poziția mea de „oaie neagră” am detaliat-o copios într-un articol publicat în revista *Revista română de istorie a presei*, Anii XIV-XVI, nr. 1-2020-2022, paginile 147-157.

Un statut realmente bizar, ale cărui resorturi merită să le povestesc, căci în asta se amestecau de toate: cruzime şi frică, umor şi tristeţe, neputinţă şi aroganţă... Era, dincolo de faptul că mă privea personal, foarte grăitor pentru spiritul epocii: o complicitate generală, sancţionarea ieşirii din rând şi în acelaşi timp tolerarea oilor negre. Ca dovadă e faptul că şi Ciachir, şi eu, am supravieţuit perioadei... (glumesc).

- Cum și cu ce anume ai debutat? Vorbește-mi despre cărțile tale. Cum se publica înainte și cum se publică acum? Ai avut probleme cu cenzura?

- Iar m-ai bombardat dintr-o dată cu trei întrebări, ţi-am spus că nu reuşim să închidem în cutiuţa asta a dialogului tot ce ar trebui spus.

E complicat și cu debutul, căci am debutat cu proză (la nivel naţional) şi anume o poveste (premiată, *Vis sau dorinţă*) citită cu farmec de Octavian Cotescu la Radio România. (Câștigasem primul meu concurs, cel pentru scenarii pentru emisiuni pentru copii, marele premiu îl luase însuși Victor Eftimiu!, e cea mai amuzantă întâmplare în care un copil, adică eu, sub protecţia anonimatului plicului care conţinea, închise fiind, datele mele, totul trimis prin poştă, câştiga un concurs în care participaseră scriitori adevăraţi. Aveam 11 ani. Anunţul pentru lansarea concursului Radiodifuziunii apăruse în ultima pagină a programului radio-tv la care care părinţii mei erau abonaţi.

Şi mai apoi am publicat, evident, în ziarul judeţean, în *Cutezătorii*, dar consider că am debutat cu poezie în *Tribuna*... Toate astea s-au petrecut în perioada 1969-1972, dar uite că nu m-am ocupat de răscolitul prin hârtii şi făcut ordine în vraful de recuperări din acea perioadă, ocupată mereu de ce avea să urmeze, de pasul următor.

Eu am avut norocul de a fi publicată cumva cu uşurinţă fiindcă am avut parte şi de întâmpinări notabile, întâlniri de care îmi dau acum seama că au fost extraordinare. Chiar în anii copilăriei şi, ce să mai zic, adolescenţei. Când au scris despre mine fără să mă cunoască, de pildă, Ştefan Augustin Doinaş şi Cezar Ivănescu, Constanţa Buzea, Valentin Taşcu, Petru Poantă şi alţi critici importanţi de la Cluj.

Sigur că atunci „lupta” era cumva cu acea hărţuire ideologică, cu presiunile revistelor de a ne împinge să scriem mai optimist, mai „încadrat în social”, dar cu puţină încăpăţânare se putea rezista, iar cartea mea de debut, „**Regina cu pași furați**” de la Editura *Dacia* (publicată prin concurs de debut, cum deja era cerinţa atunci!), nu conţine nici un vers sau nici un cuvânt măcar de compromis. Am putut să o includ cu inima uşoară în Antologia poeziei mele (**Anii scurţi**) publicată în 2019 la Editura *Şcoala Ardeleană*.

Pentru mine poezia era regină. Reportajele, notele strecurate, cronicuţele, reportajele, astea erau mai altceva. Uneori doar corvezi, preţul plătit pentru libertatea de a publica textele care erau pentru mine, definitorii. Recunosc, la *Luceafărul*, la *Convorbiri* şi *Cronica*, de la *Steaua* şi *Tribuna* la *Orizont*, de la *Ramuri* la *Amfiteatru* şi *Viaţa Românească*

GHEORGHE TOMOZEI

Mărturie

Iubirea noastră e doar un neîntâmplat trecut
Mâine al iubirii noastre e în trecut
Chiar şi noi, fără s-o ştim, ne-am trecut
Între cel din urmă şi primul sărut.

Ca să le mai țin în viață, schimb apa florilor tale
Şi le retez tulpina. Şi asta în fiecare zi.
Aşa şi tu te micşorezi. Erai, ieri, cât tine,
Azi ești cât mine, mâine cât nenăscutul nostru delfin,
Poimâine vei fi cât tija florii de-acum

Și-apoi vei fi cât cenușa scrisorii arse,
Apoi cât polenul cenușii
Apoi cât sarea lacrimei,
Apoi ca sarea sării

Pod fraged

Mă las cu toată armura, cu caii,
Cu erorile și ereziile mele mereu sub pedeapsă,
Cu partea mea de pradă
Din Războiul Mirodeniilor, cu strânsura mea
De oase și cărți.

Mă las în seama podului subţire
Arcuit peste fluviu,
Pod alcătuit din gâturi de viori şi rouă
Mă las cu toată greutatea insomniilor mele
Pe desenele lui abia întrezărite

Şi sub mine, prăpastia,
Vâltoarea.
Pierderea
Vidul

Dar nu mai e drum înapoi,
Sunt al tău, pod fraged,
Reazem târziu...

Sigur

Sigur că nu sunt înfrânt
Sigur că sper
(sigur, priveliști de sare-mpietrită
și ger)
Nici de iubire n-am frică
Noaptea, când mâna ta mică
Îmi netezește
Cămaşa de fier

sau *România literară* am publicat versuri, am păstrat multe tăieturi şi pagini de revistă. Calitatea revistelor era deosebită, aveai ce să citeşti interesant, evident după ce ignorai pagina întâia... E curios, singura revistă în care nu am publicat pe atunci era *Argeş*, unde redactor-şef era un anume Gheorghe Tomozei... Cum e şi viaţa asta. Aveam să îl cunosc după ce m-am mutat la Bucureşti (în 1976 am intrat la facultate, părăsind Bistriţa unde locuisem opt ani).

Aşa de tare mă asociau unii cu Bistriţa-Năsăud încât şi acum, peste aproape 50 de ani de Bucureşti, mai sunt unii care mă întreabă dacă mai locuiesc la Bistriţa... Nu, din 1976, nu mai locuiesc...

- Cum este poezia noastră de azi faţă de cea de ieri? Cum vezi „marea" poezie optzecist-postmodernistă de azi? Ce poeţi români apreciezi?

- Poezia de azi, în primul rând, este „mai multă" şi cred că asta nu e benefic întotdeauna pentru mulţi. În sensul că exigenţa redactorilor şi autoexigenţa s-au diminuat mult. Libertatea de a scrie şi publica, orice, oricât, mult, a slăbit în general garda de pază a valorii.

Azi trebuie să fii foarte exigent cu tine însuţi ca să nu cedezi tentaţiei fireşti de a răspândi, oricum, versurile tale.

Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu publicam una din 20-30 poezii scrise. Era un chin, era o sfâşiere, dar căutarea desăvârşirii era esenţială. Am avut parte de „profesori de poezie" de mare valoare: i-aş aminti pe Ion Gheorghe, pe Constanţa Buzea şi pe Grigore Hagiu, apoi pe Aurel Dragoş Munteanu şi mai ales pe Florin Mugur... Mă opresc, căci văd că am omis deja nume. Cred însă că suntem aşa, un val de poeţi, şi n-aş putea să împart în „poeţi de atunci" şi „poeţi de acum."

Ceea ce eu am gustat mai puţin a fost acest curent „prozaic" sau mai teribilist din poezie, în care totul intra în aşa zise versuri printr-o pâlnie prea largă. Uneori fără filtrare, fără decantare, prea grăbit.

Cu toate că şi asta era pe gustul multora şi chiar versuri în care ochii iubitelor erau asemănaţi capacelor sticlelor de bere deveniseră vedete, căci lumea poeziei e largă, e vastă, e permisivă şi acum a devenit lipsită de criterii.

Încă mai cred în emoţie artistică, încă mai mizez pe revelaţii poetice, pe zguduiri şi iţe cu sens, în ritmuri interioare şi în tulburări profunde. În versul pur şi simplu memorabil şi, de aceea, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Virgil Mazilescu, Gheorghe Tomozei, Marius Robescu, Daniel Turcea, Ştefan Augustin Doinaş ne-au lăsat moştenire pepite.

- Călătoreşti mult... Dacă aş fi mers în străinătate, cred ce te-aş fi întâlnit la Biserica Sfântului Mormânt sau pe străzile pline de lume de tot felul ale Ierusalimului... Cum este lumea acolo?

- Aş pune la trecut verbul. Am călătorit mult după 1990, din curiozitate, din revanşa luată pentru viaţa închisă din ultimii ani de dictatură în care unii s-au mişcat (mă refer la scriitorime), dar eu după 1979 nu am mai avut voie să ies.

Nu am prea făcut „vacanţe", m-am dus cu un scop, cu un ţel, de foarte puţine ori trimisă parţial pe spezele unei instituţii (foarte puţin, dacă stau să mă gândesc doar pentru reportaje în Ungaria şi în Grecia). M-au susţinut pentru asta colaborări cu diverse mecanisme non-guvernamentale, internaţionale, invitaţii din exterior şi ajutor de la soţul meu din acea perioadă care era aviator, mă refer la anii '90.

Asta ca să mă explic. După 2002 am intrat vremelnic (4 ani în diplomaţie, am fost diplomat la Ambasada de la Paris, nu, nu pe chestiuni culturale, ci de politică externă, geostrategie, dată fiind pasiunea mea frenetică pentru lumea Orientului şi cea a Africii). Am mai primit un post în diplomaţie, de astă dată culturală şi ca angajat pe termen determinat al Ministerului Afacerilor Externe, anume în Israel

CLEOPATRA LORINŢIU

În măreaţa-nflorire

Acum nici ţipătul meu nu-l auzi. Nici
scâncetul mic, nici răsuflările speriate.
Nici tăcerile, nici plânsul de noapte
cu gustul durerii pe buze. Mirosul de lapte
şi sufletul meu ostenit. Pentru tine,
se pare, am şi murit.

Râul duce la vale aceeaşi poveste.
Râul se bucură, are ce duce cu sine.
Sfâşietoarea sfârşire-a stăncuţei
cine s-o bage în seamă
prin măreaţa-nflorire de primăvară.

Strălucire şi iar strălucire

> „*Cum de nu vezi că viaţa-i frumoasă şi*
> *sălbatică, ciudată, blândă, disperată, sublimă,*
> *aproape imaginară?*" Jacques Perry

Primăvara-şi azvârle luminile tuturor,
o adevărată democraţie.
Strălucire şi iar strălucire
ea îmi aduce de tine aminte. Când
nu mai iubeşti, rana aceea ciudată, ca un picior
amputat în război. Când lumina-ţi aruncă în ochi
grăunţe usturătoare. Când viaţa începe să curgă molcom
spre ştim noi ce. Aş fi vrut să înot astăzi în mare
să mă tem iarăşi de crab, să beau *cappuccino*
sus, pe terasă. Aş fi vrut acelei stări să-i găsesc
un nume, un vers pe măsură. Dar e altfel,
totul e altfel. Prinsă acum în capcană, nu-mi mai rămâne
decât să mă zbat. Primăvara-mi aruncă porţia de lumină.
Aureşte palma de cerşetoare.

Viaţa aceasta
aproape imaginară.

„Iubita din vacanţă"

Să fi fost eu! Numai
glajă subţire desenată cu fir auriu
trecătoare şi stranie fată
aducere-aminte. O scoică sărată
uitată pe noptiera ta.

Sunt două tablouri pe acelaşi perete.
Elementele lor nu comunică
decât în închipuirea mea.

Acum, când totul pare pierdut
salvia-şi risipeşte semincioarele.
Din ele va ieşi strat de salvii,
năpraznice, roşii.

(2018-2022). Cred ca la asta făceai tu referire când mă închipuiai pe străduţele Ierusalimului. Locuri pe care le văzusem cu ochii minţii din romanele lui Amos Oz, scriitorul meu favorit pentru care am un adevărat cult.

Lumea e altfel, e interesantă şi adeseori dramatică, e foarte diferită, iar experienţele mele au fost ale minţii şi sufletului, unele atît de intense încât şi acum când închid ochii revăd locuri și oameni din Venezuela sau Amann sau Viterbo sau Ajaccio... O lume care m-a învăţat mult, am luat toate lecţiile cu recunoştinţă şi umilinţă. Nu am fost o turistă, nici o călătoare, nici o aventurieră, am fost o poetă uimită şi tulburată de toate și tot, nu m-am dat mare, nu m-am fălit cu experienţele mele, am încercat să păstrez ceea ce am învăţat de la mama: modestie şi bun simţ.

- Viaţa ta a fost legată, o clipă, de poetul Gh. Tomozei. Cum l-ai cunoscut? Unde locuiaţi? Cum v-aţi înţeles? Cum a primit familia ta căsătoria cu el?

Ce fel de om era Gh. Tomozei? L-ai iubit?

Acum câţiva ani mi-ai dat o carte despre Tom scrisă de tine. Mai lucrezi la vreo carte de acest fel?

- „Clipa", cum zici, legată de Tom a fost lungă. Ne-am împrietenit în 1978, el avea un extraordinar simţ al prieteniei, am stat de vorbă de zeci de ori, ne-am plimbat, am schimbat cărţi, eu am scris despre „Cartea de motanică", ce tocmai îi apăruse, i-am luat un mega-interviu publicat la SLAST. Se instalase între noi acel gen de *amitie amoureuse*, ne faceam confesii despre cumpenele sentimentale prin care trecea fiecare din noi (divorţuri, părăsiri, deziluzii etc).

Iubirea a venit brusc şi fără să ne anunţe în vara anului 1985, eram amândoi niște oameni liberi, iar decizia lui de-a mă cere de nevastă a fost rapidă şi fulminantă.

Ne cunoşteam totuşi insuficient şi sigur că cei din jur au cam fost împotrivă, dată fiind mai ales diferenţa uriaşă de vârstă. Pe care eu atunci nu o vedeam.

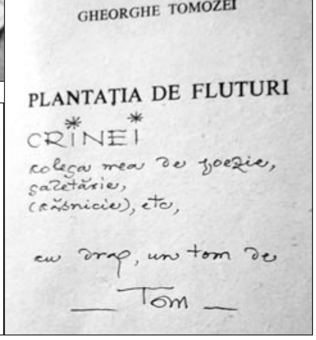
Viaţa cu Tom ca soţ a fost densă, interesantă, zăpăcitoare şi la un moment dat îndurerată, fiindcă se petrecea pe un fundal dramatic, chiar tragic al lumii crâncene în care trăiam în anii de agonie ai dictaturii: acela al demolării iminente (locuiam în preajma demolatei biserici Sfânta Vineri, în fostul cartier evreiesc care urma să fie ras de pe faţa pământului lăsând loc bulevardului „Victoria Socialismului"), un fundal al sărăciei uluitoare (nici unul din noi nu aveam vreun serviciu, doar Tom o pensie de boală simbolică de la Uniune, mama lui nu avusese niciodată o pensie, supravieţuiam, ăsta era cuvântul), un fundal al decorului cumplit în care locuiam în mijlocul grămezilor de moloz şi al bilelor de demolare care loveau fără milă, într-un nor de praf înecăcios, moloz, distrugere şi cadavre de câini vagabonzi, dar şi un fundal absurd al intrigilor ţesute de unii și de alţii (nu numai feminine!). După doar câţiva ani căsnicia oficială se destrămase, dar noi am reluat, la puţin timp, aceeaşi caldă prietenie, cu umor, aş zice şi practic, pot spune că avem 20 de ani de viaţă trecută prin toate stadiile și toate sitele.

Pentru mine, 20 de ani însemna jumătate din viaţa mea, pentru el, o treime, oricum însă a fost „o clipă fantastică."

Felul aparte de a fi al lui Tom şi tentaţia lui cam masochistă, de a strica ceva atunci când atingea perfecţiunea, s-a manisfestat cu toate cele patru căsnicii pe care le-a avut (fosta lui colegă de Şcoală de literatură „Mihai Eminescu", Elena Dragoş, actriţele Liliana Tomescu, Magda Popovici şi eu (devenită în acte Cleopatra Tomozei, Crina, cum mi se spunea în casă şi cum mă striga şi el). Complexitatea firii lui se vedea în toate şi în tot, dar căsnicia noastră a fost importantă nu numai ca tribut de prietenie, ci şi prin venirea pe lume a fiului nostru, o minune de om, şi prin faptul că, privat de şansa unei vieţi lungi (Tom a murit la 60 de ani, la 31 martie 1997), el îşi lasă loc de revenire prin operă, prin restituiri, prin ceea ce el numea „Arhiva": o mulţime de dosare cu fotografii, tăieturi de ziare şi reviste, scrisori şi semne de la alţii, „o lume literară" amplă și fascinantă pe care încerc să o redau celor ce iubesc literatura română contemporană.

Cleopatra Lorinţiu în 1977, foto de Emil Cojocaru (cam la sfârșitul acestui an l-am întâlnit pe Tomozei la Casa scriitorilor, purta o haină de velur şi mă privea pe sub gene.)

O dedicaţie dovedind umorul lui Tom: "Crinei, colega mea de poezie, gazetărie, căsnicie, etc, cu drag un tom de Tom".

Tăieturi din *Literatorul* la împlinirea vârstei de 60 de ani

Foto: din arhiva **Cleopatra Lorinţiu**, ianuarie-aprilie 1986

Poeziile pe care le-a scris Tom atunci (din povestea noastră de dragoste) mi se par uluitoare și deslușesc în ele mulțime de sugestii și amintiri: **Tratatul despre crini/sau Film rupt/sau Miere înnorată**, pur și simplu îmi frâng sufletul. Eram „mierea înnorată”, și mai scria *„Ar trebui să-mi amintesc lumina dinților tăi/în încropitul din foc de petale amurg./gleznele despicând anotimpurile/părul tău curgând peste burg.”*

Când le recitesc, dă năvală toată iubirea aceea prea mare, prea vâlvătaie și prea dureroasă ca să nu ardă până la cenușă. *„Jindul meu/suia spirala spre tine./M-a învins /castitatea ta/susținută de numai un nasture.”* sau *„și dacă îți va fi greu pe lumea asta/să nu uiți că eu exist /Și exist pentru tine.*”

Toată perioada aceea Tom a scris cu o înflăcărare și o disperare care era autentică, nu era nimic contrafăcut *„E un oraș în care m-ai iubi/un oraș ce m-ar da ție/ septemvria mea...”* O, toamna aceea a lui ‘85, când ne-am dus îmbătați, amețiți, inconștiență, neputincioși, la Ofițerul stării civile însoțiți de familia Cornel și Genoveva Iord ca să semnăm în catastif...

M-am gândit la un moment dat să așez deoparte în două cărțulii subțiri poemele lui și ale mele din acea perioadă, asta ca răspuns la întrebarea unui poet-intervievator-prieten drag, care ar veni peste 40 de ani fix: „L-ai iubit?”

Atunci când *„E timp să mai iubești și timp să ierți/toamna îți strânge umbra-ntre coperți/ E timp să te înalți și timp să pieri/și pentru tine-i totdeauna ieri./doar săptămâni, doar zile, clipe doar/ e timp să mai rodești, cireș amar...*”

De pe vremea în care pentru el eram doar un *„pod fraged”*. *„**Dar nu mai e drum înapoi/sunt al tău/pod fraged/reazem târziu.”***

Mă opresc, căci aș putea continua preț de... o carte.

Și acum detalii mai practice:

A apărut acel „Fragmentarium”, scos de mine alături de echipa de la Domnești, din care îi menționez pe N. Baciu și I. Hiru, am făcut o bibliotecă publică acolo care conține cam 70% din biblioteca lui Tomozei, am lăsat la Muzeul Literaturii Române din București câteva obiecte (biroul lui, care îi aparținuse înainte lui Mateiu Caragiale și mapa celebră din piele de pachiderm, jurnalul în manuscris, monezi și medalii, dar cred că toate sunt prin cutii și depozite, inaccesibile privitorului). Am donat, de asemenea, cărți, fotografii și manuscrise Casei Colecțiilor de patrimoniu din Bistrița condusă de poetul Ion Pintea care a știut să le expună generos și pentru asta îi mulțumesc. Acum lucrez la o carte, „***Poetul suav anapoda - Gheorghe Tomozei***”, promisă doamnei Simona Modreanu, o mare editoare și specialistă în restituiri de la Editura *Junimea*, iar la o editură bucureșteană există cartea pe care am alcătuit-o, „***Tomozei iubea filmul***”, o culegere de articole și interviuri scrise de el pe când era redactor la revista *Cinema*, 1963-1964.

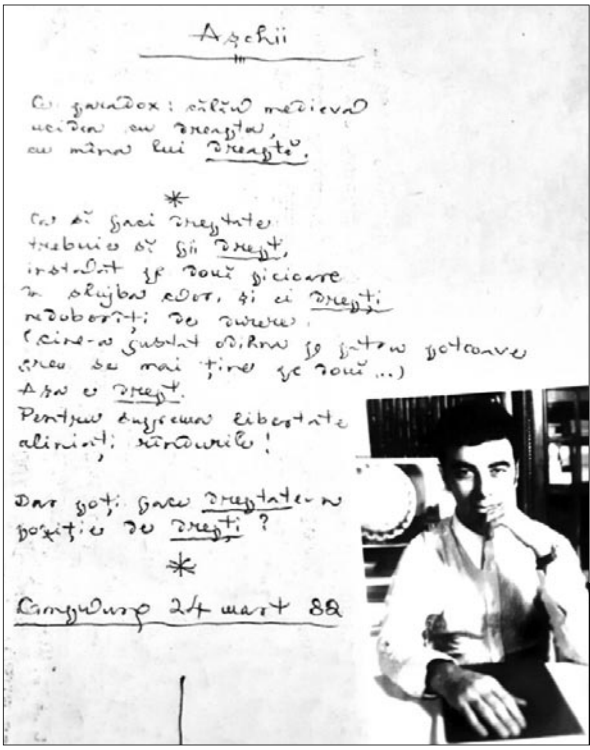
Știu că e mereu prea puțin și mai știu că Tomozei trebuie re-descoperit: mă refer la textele lui eseistice și la poezia lui din finalul anilor ‘85-‘89, care este cea mai densă, mai gravă și mai profundă și care din pricina bulversărilor din lumea literară post-revoluție nu a mai fost îndeajuns cunoscută, apreciată.

- Cum găsești *Cafeneaua literară*? Îmi amintesc ca ai scris chiar și un articol despre ea...

- *Cafeneaua* arată foarte bine, e o adevărată revistă de literatură, densă și atractivă în același timp. Are nota ei de originalitate în alcătuire, fiind girată de oameni cu un rafinat gust artistic, literar. Și, de câte ori o deschid, sincer, am în mintea ziua aceea când am venit să îl întâlnesc pe poetul Virgil Diaconu, pentru o apariție în SLAST... Ce să-i faci, povestea cu madlena...

- Îți mulțumesc pentru acest interviu, plin de suflet...

8 februarie 2024

Așchii

Un paradox: călăul medieval
ucidea cu dreapta,
cu mâna lui dreaptă.

*

Cât să faci dreptate
trebuia să fii drept,
instalat pe două picioare
în slujba celor, și ei drepți
nedoboriți de nimeni.
(cine-a gândit altfel pe patru potcoave
greu se mai ține pe două...)
Așa e drept.
Pentru supremă libertate
aliniați rândurile!

Dar poți face dreptatea-n
poziție de drepți?

*

Câmpulung 24 mart 82

Tomozei era renumit pentru scrisul său frumos de mână, caligrafia cu grație

Câteva imagini din vremea petrecută împreună, toate fotografiile sunt din apartamentul din strada Clucer Udricani, în casa care avea să fie demolată în planul de construire a bulevardului Victoria Socialismului.

Zugravul

Cuprins de frig şi de-un tăcut frământ,
Zugravu-şi scoase pensulele toate,
Ca să picteze ochii unui sfânt,
Pictat numai pe jumătate.

Dar la lumina unor ferestrui,
Îl văzu pe sfânt, fără ochi, cum plânge,
Iară durerea din privirea lui,
Îl sfâşie până la sânge.

Şi atunci zugravul hotărî
Să-l lase fără chip pe sfânt,
Şi-n semn de doliu pentru toţi,
Să şteargă zugrăveala cu pământ.

Şi afară se auzea o lume calmă,
În timp ce el ştergea peretele cu lut,
Şi ochii sfântului, i se lipeau de palmă,
Şi din palmă, el plângea mai mult.

Şi sfântul a dispărut atunci, oamenii spun,
În zidul măcinat de tristeţi şi ploi,
Că să se roage pentru un zugrav nebun
sau pentru mine,
pentru tine,
pentru noi.

Amintire cu tata

Şi acum îl văd…
Cum stă la masă,
Pana apăsând-o pe hârtie,
Şoptind încet cuvinte -
Poema când se scrie.

Şi apoi prin ceaţa dimineţii,
Se plimbă printre gânduri,
Căutând cu voce tare –
Rima printre rânduri.

Şi apoi iarăşi cu hârtia,
Se –aşează-ncet la masă,
Şi când poemu-i gata,
Mă caută prin casă.

Şi linişţea se lasă,
Când prinde a îmi spune,
Timpul se opreşte –
Ca o rugăciune.

Recită cu putere,
Când slova prinde viaţă
Şi-n jur este tăcere,
Şi-n jur e dimineaţă.

…Şi acum îl văd,
Cum stă la masă,
Când anii au trecut,
Acum, eu pe alţii îi strig,
Lăsând uşor hârtia:
- Copii, să vă citesc poezia!

Ca nişte îngeri căzuţi

Suntem ca nişte
îngeri căzuţi,
Când primăvara ne minte,
Oare cine ne-ar mai auzi,
Împotmoliţi în propriile cuvinte?

Suntem ca nişte îngeri căzuţi,
Pe care-i refuză pământul,
Privim spre cer derutaţi,
Dar nu vedem decât vântul.

Suntem ca nişte îngeri căzuţi,
Legaţi de mâini şi picioare,
Acoperiţi de răni sângerânde,
Strigăm: „Nimic nu ne doare!”

Când pe dinăuntru totul ne doare!

Când a rămas biserica pustie!

Când a rămas
biserica pustie,
Şi s-a tras
zăvorul ruginit,
Prin lumea,
prea grăbită,
Şi Domnul din
icoană a ieşit.

Şi au rămas-
Doar îngerii în strană,
Să îl aştepte pe Iisus,

Să intre iarăşi în icoană
Sau în altar, pe cruce, Sus.

Dar Domnul
întârzia să vină,
Era-ntuneric şi târziu,
Şi numai râul de vopsea
Era un semn că
El e viu.

De atunci, se spune
că Iisus,
Se mută din icoană,
în icoană,
Și numai urma
Cuielor din mâini,
Rămâne-n fiecare ramă...

Eminescu

Eminescu e ţara
cuvintelor limbii române,
care adună în ele
lumini de ieri
şi de mâine.

De la el înveţi
în ora
fără secundă,
cum să-i surâzi veşniciei
şi ea să-ţi răspundă.

Îngerul Limbii Române

Fiecare lucru
Își are îngerul lui
Și vremurile,
Și anii,
Și ziua de mâine...
Avem şi-un
Înger al limbii:
Îngerul Limbii Române!

Care stă de veghe
Cu îngerul
Acestui popor,
Pregătiți amândoi
Să-ți dea lauda sau ocara,
Dar să-i convingi mai întâi
În graiul cui –
Îţi iubeşti istoria,
Neamul și ţara?

S-o veghem
clipă de clipă,
Și să o vorbim demn,
Să nu ne judece
Generaţia de mâine,
Și îngerul nostru:
Îngerul Limbii Române!

La uşa sufletului

Am bătut la uşă,
Şi sufletul tău mi-a deschis,
Am intrat să mă caut,
Neştiind unde sunt.

I-am găsit stând la masă,
Râzând fericiți împreună,
Şi l-am certat că umblă
Prin suflete străine,
Însă el mi-a răspuns
Că acasă, e-n suflet la tine.

Şi ce-am putut să fac,
Am încercat să-l forţez
Să meargă cu mine,
Dar n-am putut să-l clintesc,
Era una şi aceeaşi cu tine.

Şi am plecat resemnată,
Uitându-mă în urmă, poate vine,
Dar sufletul meu a rămas
Să respire în suflet la tine.

Poeţilor nu li se iartă

Poeţilor nu li se iartă nimic,
Nici sorii pe care i-au aprins,
Nici faptul că prea mult au iubit...
Iar după moarte, nu li se iartă
Nici că au murit.

Lor, celor care făurind poeme,
Au făurit destine,
Nu li se iartă -
Cuvintele prea multe
Sau prea puţine.

Poeţilor nu li se iartă nimic,
Nici iubirea, suferinţa sau bucuria,
Nu li se iartă -
Nici măcar Poezia

Rugă

Doamne, în ochii lui, cerul
şi pământul s-au amestecat
într-o singură beznă.

Îşi târâie timpul ca pe-o pedeapsă,
întunericul îi pândeşte călcâiul,
în timp ce el a abandonat
orice bucurie.

Doamne, ia din tristeţea lui –
şi dă-mi-o mie,

nu usca acest pom de gutui,
ia din anii mei și dă-i-i lui!

Săracul

Nu te-ntrista că ești sărac,
Și te-mbraci în peteci de hârtie,
Nici că în inimă se zbate
Mai multă omenie.

Nu te înrăi de viața grea,
Iubește tot ce se oferă,
Și crede!
Credința îți va da putere.

Căci rău să fii este ușor,
Păstrează bunătatea-n tine,
Ura bate-n mii de piepturi,
Iubirea zburdă în puține.

Sete dumnezeiască (1)

E-o sete cum omul
n-o cunoaşte,
e-o sete care
nu trece cu apă,
nici râul,
nici marea din jur
n-o potolește,
și nimic n-o oprește.

E-o sete care doare,
și arde-n mine ca o lavă,
când respir... e ca și cum
n-aş avea aer sau aş
respira otravă.

O simt...
Cum mistuie totul în mine,
Doamne, mi-e sete,
mi-e sete de Tine.

Trădarea lui Iuda

Iuda, cel ce l-a vândut,
În loc să-L fi rugat pe Hristos,
Să fie iertat,
Din mândrie și egoism,
S-a spânzurat.

Știa că Iisus după ce
Va fi răstignit,
Va coborî să elibereze
Sufletele din iad,
Și Iuda prin moartea lui,
A hotărât să meargă
Înaintea lui Hristos,
Să fie din întuneric
Și el eliberat.

A preferat să moară,
Decât să-şi ceară iertare,
Dar Dumnezeu, din marea milă,
I-a încovoiat smochinul,
Să-i dea șansa de salvare,
Doar că Iuda, să nu se atingă
De pământ,
Ca un mişel,
Şi-a strâns picioarele sub el.

Uși împărătești

Se deschid uși împărătești
Pentru voi, cei necăjiți,
Flămânzi și bolnavi,
Ca să vi se sature
Sufletul îmbrăcat în zdrențe,
Și de acolo, dinspre Golgota
Să se reverse zăpada
Peste ochii voștri fără zâmbet.
Peste inimile surde...
Și să vă săturați,
Cei șchiopi și ologi,
Cei orbi și-ntunecați,
Așa cum s-au săturat
Pescarii cei de demult
De cuvântul ascultat în Galileea.

Viața ca o clipă

Se şterge viaţa ca o clipă,
Ca un apus de soare...
Acum, ţii ridurile-n palmă –
Nu bătrânețea-i cea care te doare!

Ci păcatul, care ți-a strâmbat gândirea,
Și te-a purtat prin viață orb,
Și-ai amestecat ura cu iubirea,
Și-ai trăit aproape mort.

Și-ai zis răului – bine,
Și binele a fost rău,
Adevărul ţi-a fost minciună,
Și minciuna – adevăr!

Răutatea ți s-a înscăunat în minte,
Și te-a purtat cum ea a vrut
Și-ai privit hăt, pân`departe,
Dar de văzut, nu ai văzut!

Și-acum cu ridurile-n palme,
Cu bătrânețea la picioare,
Privești viața ca pe-o clipă,
Și sufletul îl simți cum doare!

Doina DABIJA

Aurel UDEANU

***

Şi-ar fi atât de simplu să ies din iad, încât,
uneori, îmi pare că un Altul mă locuieşte
şi nu vrea să se mai întoarcă din hăul fără fund
doar ca să se pedepsească pe Sine. (Pentru ce,
nu contează!)

N-ar trebui decât să fiu una cu floarea de mină
de pe raft în care sângele meu s-a retras resemnat.
Să redevin cel care eram până a fi fost zvârlit
în acest trup strâmt, putrezicios. Dac-aş reuşi
să-mi ucid poftele albastre, toate problemele mele
ar muri. Ar rămâne numai Ochiul Ciclopic din
intelectul meu care m-ar sorbi înapoi în bezna
oarbă din el. Sau nici atât. Poate, golul umplut
cu mila pentru toate câte sunt spre a nu mai...
niciodată!

O seară prost fardată! Adevărat este numai ceea
ce nu curge. Singur Nimicul este real: fiindcă stă,
moartea nu are fălci destul de puternice pentru
carnea şi oasele lui abstracte. În el, nu mai trebuie
să tânjeşti după ceva - toate câte au fost, sunt
şi vor fi le găseşti în cămara lui necuprinsă. Nu
îmi este frică: de când am deschis ochii prima
oară aici, jos, mor întruna. De data asta, poate,
nu voi mai rata. A durat prea mult!

Există morţi vii: înfrângerea şi biruinţa pentru ei -
acelaşi lucru! Mă mulţumesc să fiu ce nu sunt.
Încăput în propria umbră, fac unghiile grotescului,
schimb bandajele mumiei lui Tutankhamon, scurtez
de cap cu privirea trandafirii aprinşi din vază. Milă
pentru cei ce nu s-au adăpostit încă în Nimic, nu
s-au întors în pântecele imaterial al Celui
Nestins!

***

Nu sunt oameni, sunt sfere
perfecte, întocmite din carne, oase şi
încă ceva (nepământesc). Nimic comun
nu au cu Adam, Eva şi Şarpele. Într-un
cub incomensurabil de lumină îşi duc
existenţa. Cum într-o placentă.

Nu au nevoie de nimic înăuntrul cubului,
de-aia au nevoie de totul. În loc să fie şi atât,
aleargă cu toate înnebunite în toate direcţiile,
în acelaşi timp. De colo până colo, gonesc
bezmetice, înoată prin lumină cum printr-un
lichid amniotic, se ciocnesc, habar nu au unde
vor s-ajungă. Biete grăunţe necoapte tânjind
s-ajungă între măselele de oţel ale Scheleticei
îmbrăcată în mantie neagră şi cu glugă!
La pândă.

Nu-şi ajung lor înseşi. O sete oarbă, lipsită
de memorie, un dor fără saţiu mână sferele
din urmă. Unele cârtesc, altele nu se sfiesc chiar
să-L blesteme pe Cel mulţumită Căruia sunt. Nici
una nu se opreşte să-şi ia seama, cu toatele se
grăbesc spre nicăieri. Altfel ar sta lucrurile dacă
nu le-ar fi îngăduit totul. În definitiv, nu există
alt păcat decât acela de a râvni să-I iei locul
Celui din mila Căruia te afli dedesubt!

Muşcă fiecare din fiecare cum din mărul păcatului.
Cu disperare muşcă toate deodată. Apucă, înşfacă,
înfulecă pe nemestecate. Cât mai mult nimic se
străduiesc să-şi însuşească una din cealaltă, să devină
destul de puternice să străpungă pereţii inexistenţi
ai cubului care le-asigură toate cele trebuincioase
înăuntru. Pleznesc de mândrie, se şi văd respirând
ceea ce ele cred că este libertate. (Sfântă
inocenţă!)

Nici sub pământ nu-şi vor găsi tihna sferele care
nimic comun nu au cu Adam, Eva şi Şarpele. Vor ieşi
din sicrie, îşi vor mânca ţărâna, una celeilalte. Dincolo
de zidurile cubului imaterial, Cineva neapus, nerăsărit,
stă şi le priveşte îndelung prin lunetă. Le compătimeşte:
au explodat în floare cireşii. Dacă şi-ar scoate ochii,
L-ar vedea pe Cel Luminos din spatele cubului în care
îşi fac veacul. L-ar vedea şi, poate, L-ar iubi...
puţin!

***

Pânza de pe ochi mi-a căzut, în sfârşit.
Sângele scurgându-se pe boltă în acest asfinţit
vorbeşte în locul Lui. (Ochi au şi nu văd,
urechi au şi nu aud. - *Psalmul* 115:5-7)

De-acum mi-este limpede. Tălpile goale
Îi sunt ferfeniţă tot căutându-mă prin cerul
necuprins. Calcă desculţ prin găurile negre
fără fund, stelele colţuroase Îi sparg călcâile,
cometele Îi biciuie faţa cu cozile lor lungi
şi strălucitoare. Sângerează. Zadarnic încearcă
să-Şi oblojească rănile cu fâşiile rupte din cămaşa
de lumină zdrenţuită pe care o poartă.

Ziuă şi noapte, cu crucea-n spinare, umblă
după mine pretutindeni. Nu simte foamea şi setea,
nu-I pasă de frigul galactic care muşcă cu poftă
din El, habar n-are de ploaia de meteoriţi care
cade nemiloasă asupra Lui. Tot ce contează este
să dea de mine şi să m-aducă Acasă, să nu mai fiu

un străin aici, jos. Până și-acolo, în înalt, caznele
Lui trebuie să continue. Mă mir de unde atâta
încredere nestrămutată că, într-un final,
mă va găsi!

Iar eu, săracul de zile, bogatul în patimi ce fac
dedesubt? Îl ratez, de fiecare dată, scufundându-mă
în tomurile lipsite de folos, înecându-mă în sticlele
cu vin mincinos, străduindu-mă să dispar între
picioarele infinite ale Afroditei de ţărână. Gonesc
nebunește după vânt, în loc să strâng comori în cer.
S-a înnoptat deja: ochi am și, acum, Îl văd, urechi
am și, în sfârșit, Îi aud, oftaturile.

Lumina
negrăită a coborât în mine: de-aia nu-mi găseam
locul sub stele - îmi lipsea Cel Care-mi omoară
moartea!

***

Cel mai greu e să nu spun! Demolarea
Zidului n-are niciun rost, câtă vreme,
după înlăturarea lui, răsare un altul în faţa
mea. Mereu și mereu altul, anume să mă
umilească. Să-mi demonstreze că nu sunt
decât o umbră - aici, jos.

Urcatul Muntelui, la rândul lui, nu-nseamnă
decât biciuire de sine, desfătare vinovată,
cât timp, odată aflat în vârful lui, nu-mi mai
găsesc nicio întrebuinţare. Trebuie să cobor
și să-mi reiau urcușul. La nesfârșit.

Ar rămâne să curg și atât, precum râul,
fără să-mi pese de unde izvorăsc și-n gura
cărui nimic hulpav voi poposi, la final.
Curgerea de dragul curgerii în braţele tandre
ale malurilor; mai presus de recunoștinţă și
de ură faţă de Cel Care a zis să fiu și nu sunt
sub acest soare mort. De când am deschis
ochii pentru prima oară!

Sau altceva - să ostenesc tot anul, să-mi
adun sevele care-mi circulă prin tulpină,
prin ramuri și frunze, să dau roade bogate
și gustoase. Imperturbabil, toamna, să ascult
cum ele putrezesc în iarbă sau ghiftuiesc porcii
lui Circe. (Cu care Ulise s-a iubit un an, nu
a mai avut răbdare să sosească acasă. La
credincioasa lui Penelopă.)

Cuvinte, fericitelor pietre! Atât, cuvinte
care nu zidesc. Conștiinţa că Altcineva trăiește
prin mine ar trebui să-mi sfărâme lanţurile - nu
mi le sfărâmă! Târziu, au apărut și stelele. O
ultimă privire aruncată cerului, trag obloanele
și mă întind în sicriu: poate, în el îmi voi
ajunge mie. (Orice altceva, vă implor,
în afară... de milă!)

Așteptata profeţie

Profeţiile nu se împlinesc niciodată
și ăsta ar fi un motiv de tristeţe
toţi tac încremeniţi într-un felșichip așteptare
așteptând să le fie mișcate membrele de sforile
adunate în pumnul cuiva din spatele cortinei
să le fie suflate vorbele din cușca marii absenţe
să le fie deschiși ochii într-o fericită orbire
din ziua de mâine în ziua de ieri, alunecare
a vocilor într-un strâmt și gârbovit trup, fără corzi
corzile inimii, minunatele corzi, corzile vocale
absente, absente, absente doar șuieratul unei porunci
care sfredelește timpanul colectiv jupuind
viaţa lăuntrică atâta câtă mai este, să ne bucurăm
vom deveni mai ușori înălţându-ne într-un felșichip
 înălţare
până la capătul sforilor care ne trimit spre tavanul celest
mântuindu-ne nechemaţi de nimeni, în ordine,
 cum se cuvine
sau cine mai știe, oricum întorși din drum
de lătratul vântului negură viscolit în neoanele
 care se sting
de o veșnicie în veșnicia de acum a încremenitei
 blitzpantomime
în care așteptăm să ne mișcăm cu toţii la încă sperata
 comandă
ce spectacol ar fi, ce spectacol de ordine profeţit
cu minimă recuzită ca totul să se desfășoare fără cuvinte
 și
așteptăm, așteptăm într-un felșichip așteptare
până atunci

doar până atunci.

Avers

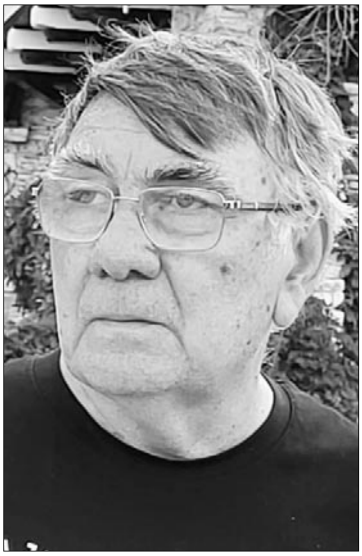
În fiecare dimineaţă un singur cuvânt
cafeaua amară, bărbieritul matinal, ceasurile potrivite
 cu cheia,
oglinda din baie, fisurată de ultimul vis niciodată
 frumos –
palid Mecena al unui destin imposibil cu degetele smulse
de cleștișorii textelor nescrise, neterminate,
poet care va să zică, un fel de înger de ipsos
care își leapădă rând pe rând aripile ori hainele
 de Eritreea
după ce a ars și s-a stins în lunga călătorie scânteia
și le aranjează în rafturile șifonierului de nuc
 cu uși calcinate
în care mai doarme încă, uitat, travestitul gol și hidos.

Eheu, ciuf rebel netezit cu pieptenul negru, de os,
pinten învolt al gândului de a fi, a nu fi,
unicorn îmblânzit, docil tropăind pe caldarâmul de jos
îţi sunt despăducheate metodic imaginarele
 aripi imaculate
crescute în fiecare noapte într-o joacă funebră, pe dos.

Dincolo de fereastră același răsărit de soare
îndoliatele storuri, ceremonii timpurii
graba de a nu pleca fără ac la cravată se pare
ieșit îngerește din craterul nopţii încă o dată,
cu capul însângerat sub braţ, printre vii.

Marian BARBU

Pulpă de căprioară în sos de vin

Căluţul cabrat de pe botul bolidului roşu necheza scuturându-şi coama furios la adresa guvernului. Citise de curând master planul general de transport şi realizase că visul autostrăzii Sibiu - Piteşti se menţinea şi anul acesta la stadiul de coşmar. Eram de ore bune la volan încă răbdător, nu ajunsesem la faza înjurăturilor. Discutam ce era să fac, prinşi între două tiruri de marfă cu căluţul cabrat, incitându-l să ia atitudine. Prevăzusem întârzierile de pe traseu şi îmi luasem o marjă.

De fapt, şi la Viena am pierdut timp preţios, când să trec Dunărea ca să ajung la Donauturm. Peste tot sunt probleme de trafic, nu doar la noi! Un carambol oprise mai mult de două ore circulaţia. Nişte protestatari verzi se găsiseră tocmai atunci să ocupe strategic toate birjele din faţa Palatului Schönbrunn, cele din Piaţa Herbert-von-Karajan vis-a-vis de Operă, şi pe cele care staţionau pe bulevardul Rings; îndreptându-le în jos către Dunăre. La ora stabilită au spart barajul spre calea de acces pătrunzând către pod, certându-se cu birjarii care nu doreau să încalce regulile de circulaţie şi să-şi piardă autorizaţiile.

Prins între birje, oricum nu aş mai fi putut întoarce şi nu se făcea să plec spre Bucureşti fără fotografiile promise Laurei (Fotografii cu mine îmbrăcat vânător într-o mână cu arma, ţinând pe umăr într-o tolbă la vedere vânatul, produse din gama Gerovital H3 Men pe fundalul panoramat al Vienei văzute din turn). Nefirească viziunea Laurei asupra modului de a face reclamă, cum nefirească a fost şi prima întâlnire cu Laura.

Alergam în parcul IOR, într-o zi de sâmbătă. Mă sperie pragul de patruzeci de ani peste care am trecut de curând şi de câte ori am prilejul încerc toate mijloacele care-ţi dau iluzia că îţi poţi menţine mai mult timp tinereţea. Era cald afară. Lacul Titan îmi făcea cu ochiul şi după doi kilometri de efort în alergare, simţeam deja senzaţia de răcoare pe pielea transpirată, spintecând apa cu braţele. Dar nu era cu putinţă, apa fiind murdară, pe lângă amenzile scrise subtil din loc în loc, *Înotul interzis*!, cu litere de foc şi multe zerouri ce ieşeau din gura unui crocodil.

În faţa mea, după o curbă domoală a aleii, apăru Laura, îmbrăcată sportiv în fustiţa ei albă pentru tenis de câmp, ce-i punea în evidenţă „aluniţa dorului”, cum i-am zis mai târziu, ca o ţintă, gambele prelungi şi pasul elastic de căprioară, neştiind că în spatele ei pândea ochiul ager al vânătorului fără flintă. Am sprintat ca să mă apropii, după care am intrat în ritmul ei relaxat. Mi-a aruncat o privire senină şi remarcând excesul de transpiraţie de pe fruntea mea, zâmbind şi-a dus mâna către piept unde avea imprimat pe tricou un desen cu reclama unor produse cosmetice. Ochii mei se lăsaseră furaţi de alte considerente estetice. Păreau mult mai interesaţi de hulubii ce săltau sub tricou, de parcă vroiau să iasă din colivie. Obervând derapajul m-a mustrat ştrengăreşte şi încruntându-şi uşor sprâncenele a înconjurat cu degetul arătător al mâinii drepte conturul fotografiei unde dintr-o gentuţă cochetă de firmă se iţeau produsele din gama Gerovital H3.

Pielea frumos bronzată a Laurei, întinsă perfect, strălucea protejată de un strat fin de răcoare. Mi-a explicat la o cafea, unde ne-am oprit la capătul parcului, că promovează produsele Gerovital H3. Asta era serviciul ei, să alerge în parc dimineaţa şi să ofere mostre potenţialilor clienţi care puteau fi interesaţi. De fapt, căprioara vâna!... Îşi ţinea geanta cu mostre la barul de la cafenea.

Din vorbă în vorbă i-am dat întâlnire peste o săptămână. A doua zi plecam la Viena, îmi doream de mult o puşcă de vânătoare, făcusem actele şi trebuia să o ridic. Nu spun cât am umblat ca să obţin anexa 16 şi ancexul. A prins din zbor ideea...

– Vreau şi eu o fotografie cu tine ţinând arma într-o mână şi în cealaltă mână gentuţa cu produsele pe care le promovez eu şi am găsit şi motivaţia să ţi le ofer acum cadou. Dacă se poate să faci fotografia în Donauturm, să se vadă în spate minunata panoramă a Vienei.

I-am promis, nu ştiam la ce mă angajez.

– Data viitoare când ne întâlnim, promit vânătorului să fiu o căprioară cumsecade, dar numai dacă-ţi dai jos barba. Te îmbătrâneşte, să ştii!

Am trecut într-un sfârşit podul peste Dunăre, după ce verzii care coborâseră în marş au eliberat zona, urcaţi din nou în birje pe cale-ntoarsă de jandarmi şi am ajuns la turn. La intrarea în Donauturm, paza militarizată ne-a condus să facem o fotografie obligatorie. Spaima de terorişti a impus lumii proceduri mult mai stricte. Fotograful, nu ştiu cum m-a citit, dar m-a întrebat româneşte:

– Din Bucureşti, amice? Şi atunci am întrezărit posibilitatea de a încerca ceva. I-am explicat că vreau o fotografie pentru o reclamă, sus în turn cu arma mea de vânătoare, strecurându-i 100 de euro în buzunar. A dat neîncrezător din cap, dar preţ de câteva minute a discutat cu cel care părea să fie comandantul. Mi-a făcut semn, surprins şi el că s-a putut aranja şi am mers împreună cu ofiţerul acela să vadă arma la maşină. S-a asigurat că nu am gloanţe şi ne-am urcat cu toţii în lift.

Nu erau mulţi turişti. Vizitatorii se înghesuie spre seară, după ce se aprind luminile oraşului. Atunci sunt imagini unice. I-am dat Nikonul şi camera mea pentru filmat amicului fotograf rugându-l să mă ajute.

– Nu vă speriaţi, filmăm doar câteva secvenţe pentru un film. Le-a spus binevoitor în engleză omul meu celor trei bătrânei ce se urcaseră odată cu noi în ascensor. Păreau puţin îngrijoraţi.

Am rezolvat la modul incredibil acolo sus în turn până să se întunece problema mea, m-a ajutat şi soarele la apus cerul căpătase nuanţe unice şi iată-mă acum prins între tiruri pe Valea Oltului şi conversând cu căluţul cabrat, după ce mai recuperasem din timp pe autostrăzile Ungariei.

*

Ajuns acasă în Bucureşti am intrat mai întâi în baie. Mi-am privit în oglindă faţa obosită. Ridurile din colţul ochilor

se adânciseră, părul murdar era înspicat de mătreaţă, nu identificasem încă şamponul cărui hotel era vinovat. Serviciul mă obliga curent să frecventez hotelurile... Am intrat sub jetul de apă întinzând pe pielea umedă gelul de duş Gerovital H3, masând uşor suprafaţa pielii. Un efect reconfortant parcă trecea dincolo de pelicula subţire, energizant şi răcoritor, însoţit de un miros discret şi plăcut ce-mi stârnea simţurile. Am trecut apoi la partea cea mai grea. Trebuia să mă eliberez de barbă. Mă obişnuisem cu chipul acela şi mărturisesc că nu mi-a fost uşor. M-am frecat bine cu spuma de ras Gerovital H3 Men, cadoul căprioarei, descoperind apoi, sub lunecarea grijulie a aparatului de ras, o faţă proaspătă. Doar că sub urechea stângă mustise un firişor de sânge. Nu simţisem tăietura. Mi-am masat faţa cu balsamul după ras Gerovital H3 Men. Textura uşor non-grasă a balsamului a intrat imediat în pielea ce a devenit moale şi mătăsoasă, iar rana de la ureche s-a închis aproape instantaneu.

Corpul destins după duş era pregătit pentru vânătoare. Am folosit antiperspirantul şi am văzut atunci că rămăsese din gamă un singur produse nefolosit. Crema antirid Gerovital H3 Men. Nu încercasem niciodată vreo cremă. Sincer, cremele le credeam doar pentru femei. Citisem undeva pe un site că femeile au pielea specială, cu un conţinut mic de colagen şi un nivel de sebum mai scăzut. Transpiră mult mai greu decât pielea bărbaţilor, iar în ceea ce priveşte ridurile la femei apar mult mai repede, dar tendinţa e că sunt mai superficiale decât la bărbaţi. M-am uitat atent, ridurile mele se adânciseră. Am citit, căprioara îmi lăsase şi un prospect:

Crema Gerovital H3 Men luptă împotriva semnelor vizibile ale îmbătrânirii, hidratează în profunzime, reduce adâncimea ridurilor fine, conferă fermitate şi tonicitate pielii.

Eram gata. Vânătoarea putea să înceapă. Am format numărul de telefon, explicându-i căprioarei în ce voi fi îmbrăcat. Şi ca să mă recunoască fără barbă voi avea în mână un buchet de orhidee. Tonul meu, sigur, încrezător, era al unui vânător adevărat, când am întrebat-o unde-i e mai uşor să ne întâlnim să-i aduc fotografiile. De la celălalt capăt al firului am auzit glasul ei cristalin.

– Ca să nu greşim îţi dau adresa de-acasă! Am pregătit o pulpă de căprioară în sos de vin...

Ion Toma IONESCU

LIRICĂ GERMANĂ

Friedrich von LOGAU
(1604 - 1665)

Plăcere şi neplăcere

Oricât de mult se urăsc,
Să se despartă nu izbutesc:
De unde s-a aşezat plăcerea
Stă foarte-aproape neplăcerea.

Heinrich HEINE
(1797 - 1856)

Mult am ţinut noi unul la altul

Mult am ţinut noi unul la altul
Şi ne-am înţeles mereu de minune.
Că ne-am jucat de-a soţia şi soţul
Şi nu ne-am certat, să mai spun
se cuvine.
Împreună am glumit
şi ne-am bucurat,
Cu drag ne-am îmbrățișat
și ne-am sărutat.
Odată, din copilărească plăcere,
De-a v-aţi ascunselea să ne jucăm
am vrut,
În pădure, pe dealuri, în vâlcele.
Ne-am ascuns bine şi să ne găsim
n-am mai ştiut.

Albastrele violete ale ochilor

Albastrele violete ale ochilor,
Roşii trandafiri ai obrajilor
Şi crinii albi ai mâinilor
Înfloresc necontenit,
Numai inima s-a ofilit.

Matthias CLAUDIUS
(1740 - 1815)

Moartea şi fata

Fata
Pleacă, te rog frumos!
Pleacă, schelet hidos!
De tinereţe vreau să am parte!
Trebuie să te ştiu departe!

Moartea
Întinde-mi mâna, gingaşă făptură!
Prieten îţi sunt, nu am gânduri rele!
Linişteşte-te, nu-mi arăta ură!
Somn lin vei avea în braţele mele!

Traduceri de Alexandru MĂLĂESCU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

TĂBLIȚA VII. COLOANA II

LUPTA CU DRAGONII ÎN MUNȚI. VĂZĂTORUL ESTE RĂNIT MORTAL. VIZIUNEA SA SENINĂ ASUPRA VIEȚII DE APOI

O, Mammitu, zeiță a Destinului și-a Morții,
O, spirit al urii feroce și-a celei din urmă suflări!
Cea care izgonești bucuria! Teribilă Lege
Care în a ta gură aduni nenumărate forțe!
O, fantomă! Blestem! Și-adesea binecuvântare,
bucurie!
Tot Cerul și Pământul de mâinile tale
se vor folosi pe vecie.
Cu binecuvântări vii tu sau ne aduci blesteme,
Zeița ce cu aripa-i amenințătoare niciodată
nu greșește.
Niciun zeu, niciun om venirea nu ți-o poate
cunoaște,
O, mister! Căile tale să le explice nimeni
nu poate,
De vii întrupată-n cutremure, incendii
și revărsări de ape
Sau molime și-n curând strigi după sânge,
Adesea vii cu glasul celei mai dulci iubiri,
Cele mai dragi pasiuni și speranțe spre a stârni.
Iar oamenii sub orice formă te-au venerat,
Cu teamă te-au lăudat, picioarele
să ți le farmece au încercat.
Nu ne pasă de binecuvântări
sau blesteme aduci,
Căci oamenii adesea-ți schimbă aripa tăcută
de vampir.
Și totuși tu vii, zeiță Mammitu,
Și-aduci cu tine picioarele lui Ninazu.
Două surori-vârcolaci, nemiloase, nesimțitoare,
gălbejite.
Nu ne temem de voi, fantomelor, plecați!
Dulcea viață se reînnoiește
prin dragostea divină.
Victoria voastră e inutilă. Degeaba rătăciți
În calea noastră, cu trupurile voastre reci,
Căci undeva, deși noi murim, din nou vom trăi.
Sufletul plecat în glorie va străluci
Ca aurul lustruit forma sa divină va luci.
Iar acolo Samas o nouă viață ne va da,
Iar Merodac, fiul cel mare, toată lupta
Va termina în pace în acel sălaș binecuvântat
Unde fericirea încoronează zeul nostru minunat.
Acolo apele sacre mereu vor curge,
În brațele lui Anat toți drepții se vor duce.
Regina lui Anu, Regele Raiului,
mâinile noastre întinse
Le va prinde și prin minunate ținuturi
Ne va conduce la locul dulcilor desfătări.
Tărâmul care strălucește pe-acele binecuvântate
înălțimi,
Unde laptele și mierea curg din luminoase fântâni
Și nectarul pe buzele noastre; unde necazuri,
supărări
Se vor sfârși în fericire lângă Pârâul
Vieții, iar pentru noi Bucuria va străluci mereu.
Inimile noastre recunoscătoare dulce vor cânta
Și fiecare zi cu și mai multă bucurie
ne va binecuvânta.
Și pe-acel tărâm al spiritelor de nu vom ajunge,
Unde fără trup, fiecare suflet poate erele înfrânge
Cu negrăită bucurie, totuși vom trăi
Cu trupuri noi pe dragul nostru Pământ
și vom dărui
Viața noastră nouă prin sângele nostru
copiilor noștri.
Sau, dacă nu ne bucurăm de-aceste binecuvântări,
în copaci,
În viroage, grădini, mări de smarald sau câmpii
Trupurile noastre din nou se vor ivi.
În altele asemenea ce vedem în jurul nostru
palpitând de viață,
În copaci sau flori. Pentru-aceasta nu-i nevoie
de vreo credință
Din care să ne țesem pânza unui vis.
Căci Pământul își salvează copiii de la moarte
Și fiecare contribuie la înflorirea permanentă.
Deci plecați, surorilor, spre a voastră beznă!”

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

LITERATURA ROMÂNĂ

Preţul singurătăţii

O mare bucurie a fost pentru mine, şi continuă să fie, apariţia la sfârşitul anului trecut a volumului de poezie **Femeie cu ghepard** (*Editura Vinea*, 2023), semnat de poetul şi criticul **Marian Barbu**. Am avut senzaţia că o mare cochilie s-a spart în bucăţi lăsând la iveală ochiului imens, deprins să privească dincolo de scoarţa cuvintelor, misterul vieţii lăuntrice şi o cale subtilă de înţelegere a ei.

Poezia lui Marian Barbu se aşterne între maluri largi, ea dezvăluie acea profundă cunoaştere, acea cuprindere a lumii pe care o minte cu valenţe creatoare îşi dă voie să o transfigureze. Felul în care poetul se deschide în faţa cititorului, cu o introspecţie lucidă, coborând în „nisipul lăuntric", acolo unde „totul doare cu zgomot", şi, în egală măsură, felul în care reuşeşte să ne atragă în atmosfera eterică a poeziei sale, aproape retrăind-o în timpul lecturii, contribuie la potenţarea emoţiei.

Singurătatea este nota dominantă a poeziei lui Marian Barbu, cu multiplele ei faţete şi cu dramatica ei strălucire care nu poate fi ascunsă: singurătatea-tovarăş, singurătatea-blestem, singurătatea trăită conştient, singurătatea în doi, singurătatea ascunsă cât mai adânc, singurătatea în chiar absenţa ei, a singurătăţii...

„(...) singurătatea asta e bine să o ascunzi cât mai adânc/ cât mai sigur, să o osândeşti la veacul ei de singurătate/ altminteri şi nechemată iese de te miri unde ca un djin/ şi niciodată dar niciodată nu ascultă poruncile tale (...)". (*Canopus*)

Experienţa singurătăţii pare să fie trăită uneori cu voluptate, alteori poartă amprenta fatalităţii şi a unor nostalgii reprimate. Preţul plătit este consemnat într-o imagine tandră, delicată, alături de alta în care recunoaştem umbra, încremenirea, „privirea aruncată neantului":

„(...) cuvinte nu am să invoc toate nopţile mele atât de limpezi şi albe/ şi nici ochi nu mai am să privesc în adânc întuneric, oricum/ singurătatea are un preţ pe care sunt pregătit să-l plătesc/ un porumbel pe pervaz ciugulind o lămâie albastră/ îmi aminteşte de gura încreţită a micului bufon muribund (...)". (*Cântec de adormit copii*)

Ecourile singurătăţii reverberează în versuri pe care eu aş pune reflectoare, ele sclipind în semiîntunericul discursului liric: „Cât de tainică este singurătatea/ acestei căderi/ cu un capăt în moarte!"

Timpul, viaţa, moartea, dragostea, relaţia cu Dumnezeu şi cu lumea, meditaţia asupra condiţiei umane sunt de asemenea teme pe care poetul, descoperit şi vulnerabil, nu le ocoleşte. Trecerea care lasă urme, gândurile răzvrătite, îndoiala, nădejdea, detaşarea, răscolitoarele căutări sunt înainte de toate ample mărturisiri care deschid tot atâtea ferestre în căutarea unor sensuri înalte:

„Nu mă pot plânge, lucrurile merg bine şi aşa/ o durere de dinţi, o plimbare cu umbra în lesă/ printre crengile castanilor curge lumina lui Dumnezeu/ pădurea domestică a sufletului meu matinal/ foşneşte de dragoste drept pentru care cutez/ să-i măsor potecile cu pasul minunându-mă/ că frunzişul verde i se ascunde întotdeauna la sosirea toamnei/ sigur va veni o zi ca nicio zi în care voi levita vesel nevoie mare/ un fel de înălţare copy paste peste coronamentele/ tunse aproape chilug, băieţeşte, alegându-mă ca grâul de neghină/ într-un ceas muribund, preferabil cât mai spre seară/ când vezi şi nu vezi ce laşi în urmă şi mai mult/ nu prea vezi ce se va întâmpla cu tine/ voi spune, iată cum sufletul meu urcă în sfârşit la cer, desfrunzit/ lăsând lumea jos, cu pădurile ei cu tot/ într-o fremătătoare înminunare –/ cine mă va opri? cine va cuteza să mă atingă măcar/ în plutirea aceasta oricum fără seamăn/ strecurându-mă pe sub pragul cerurilor încetişor/ alunecat dintre vii?// dar până atunci este bine şi aşa/ o durere de dinţi/ o plimbare cu umbra în lesă." (*Promenade des Anglais*)

Unul dintre punctele tari ale acestor poezii reflexive îl constituie felul în care tuşa de ironie delicată cade cu naturaleţe, creionând subtil nelinişti, interogaţii, dar şi un răvăşitor tragism.

Inocentă, magic-melancolică, alteori dominată de luciditate este tonalitatea poemelor în peisajul cărora apare femeia. *Soare oblic* este unul dintre poemele semnificative, ca o iluminare interioară, având o croială a versurilor blândă, ca o plutire, dar şi o mantie dramatică. La fel ca multe alte poeme şi acesta are un crescendo ca o vrajă, o fascinantă alunecare pe verticală:

„(...) depărtarea, atâta câtă este, de numai o lungime de braţ, ne aduce împreună/ în această dezordine foşnitoare a minţii, privirile nu se mai caută/ zăpăcitoarea şi roşia băltire a luminii ne adoarme simţurile/ la marginea ei trupurile care s-au atins îndurerează vocile tremurătoare/ izbite de şoapte ca de pereţii unor inimi în declin, câtă pierdere/ gurile muşcate de vânt şi privirile irosite într-un ţipăt pereche/ ascuţit ca ţipătul şoimilor auzit într-o nesfârşită noapte verde/ în care ramurile îşi despletesc pădurile descoperind înspăimântată/ prada ghemuită la pământ şi aşteptând să cadă ghilotinele văzduhului/ peste carnea ei înfiorată de frigul în care şi tu, nemişcată, aştepţi/ rece fierbinte, fierbinte şi rece, laolaltă cu mine într-o îngemănată risipă/ dincolo de care nu mai poate fi nimic şi nimic doar tâmplele noastre/ potrivind irosirea tumultoasă a sângelui, la unison, în timpane."

Cartea *Femeie cu ghepard*, în ţesătura căreia accentele *noir* alternează cu insule de lumină, este un adevărat portret interior, o călătorie spre farul lăuntric.

Liliana RUS